

Handelshögskolan
VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

Företagsekonomiska institutionen

Intellectual Capital Statements- The New Guideline – Framtidens intellektuella rapportering?

*Magisteruppsats i företagsekonomi
Externredovisning
Höstterminen 2003*

*Handledare: Gunnar Rimmel
Författare: Pontus Blom 79
Emma Lindström 79
Oskar Persson 75*

Sammanfattning

Examensarbete i företagsekonomi, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet, Externredovisning, Magisteruppsats, HT 2003

Författare: Pontus Blom, Emma Lindstrij och Oskar Persson

Handledare: Gunnar Rimmel

Titel: Intellectual Capital Statements- The New Guideline
– Framtidens intellektuella rapportering?

Bakgrund

Diskussionen kring dolda värden i företag har pågått i över 40 år och har under åren fått ökat fokus på grund av en kraftig ökning av kunskapsföretag. Som reaktion på detta har flertalet forskare och konsulter utvecklat modeller för identifiering och värdering av de dolda värdena, även kallat intellektuellt kapital. I Danmark har det relativt nyligen utvecklats en guideline, *Intellectual Capital Statements- The New Guideline*, för att förvalta och redovisa intellektuellt kapital. Grundarna till Guidelinen har även gett ut en publikation där en analysmodell presenteras som ska hjälpa användaren att analysera intellektuellt kapital (IK)-rapporter.

Problem och syfte

Uppsatsen syftar till att beskriva och utreda hur goda möjligheterna är för jämförelser, mellan företag och över tid, av bolag som använder sig av Guidelinen vid upprättandet av IK-rapporter.

Avgränsningar

Vid utvärderingen av möjlighet till jämförelser av företag har endast information som presenteras i IK-rapporterna beaktats. Analysen omfattar dessutom enbart den externa redovisningen av intellektuellt kapital.

Metod

I uppsatsen används en kvalitativ fallstudie av fem företags IK-rapporter över tidsperioden två till fyra år. Analysen av empirin har gjorts utifrån uppsatsens teori genom två, av uppsatsförfattarna framarbetade, analysmetoder samt en sammanställande analys.

Analys och slutsatser

Företagen har blivit sämre på att följa Guidelinen vilket gett en mindre uniform redovisning. Därför måste slutsatsen dras att den frivilliga Guidelinen inte ger goda möjligheter för jämförelser. Det som är jämförbart är nyckeltal över tid men dessa har funnits långt innan Guidelinen utvecklades.

Förslag till fortsatt forskning

Det vore intressant att göra intervjuer med representanter från företagen om deras syn på IK-rapporter och betydelsen av dessa. Uppsatsförfattarna saknar även en undersökning av hur användarna, i form av analytiker med flera, ser på användbarheten i IK-rapporterna som ges ut av de danska företagen.

Ordlista

Användarvärde:	Det värde som tillförs kunderna via de produkter/tjänster som företaget levererar
DMVTU:	Danska Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling
Guidelinen:	“Intellectual Capital Statements – The New Guideline”, utgiven av DMVTU 2003
IK-modeller:	Framarbetade modeller för att förmedla information om intellektuellt kapital externt och/eller internt, exempelvis Guidelinen och Skandianavigatorn
IK-redovisning:	Extern redovisning av företagets intellektuella kapital
IK-rapport:	Dokumentet som innehåller information om företagets intellektuella kapital
Intellectual Capital Statement Model:	En grafisk modell av företagets intellektuella kapital som enligt Guidelinen skall ingå som en del i företags IK-rapporter
Intellektuellt kapital:	Samlingsnamn för dolda värden i företag
Kunskapsskildring:	En koppling mellan företagets produkter/tjänster, användarvärde, nödvändig kunskap och företagets kunskapsresurser ¹
Redovisningens ramverk:	Det ramverk som ursprungligen skapats av Financial Accounting Standard Board (FASB) och används internationellt inom redovisningen. Ramverket innefattar bland annat redovisningens postulat, principer och kvalitativa kriterier ²

¹ DMVTU, 2003a

² Falkman, 2000

Innehållsförteckning

1 Inledning	6
1.1 Bakgrund	6
1.2 Problemformulering	7
1.3 Syfte	7
1.4 Avgränsningar	7
1.5 Uppsatsens fortsatta disposition	8
2 Teori	9
2.1 Intellektuellt kapital	9
2.1.1 Definition av intellektuellt kapital.....	9
2.1.2 Intellektuella kapitalets beståndsdelar.....	9
2.2 Redovisning av intellektuellt kapital	10
2.2.1 IK-modeller.....	11
2.2.2 Problematik kring IK-modeller	11
2.2.3 Fördelar för företag	13
2.2.4 Användarnas inställning.....	13
2.3 Intellectual Capital Statements- The New Guideline	14
2.3.1 Koppling till tidigare IK-modeller	15
2.3.2 Guidelinens uppställning för extern IK-redovisning.....	16
2.4 Analysing Intellectual Capital Statements av DMVTU	17
3 Metod	20
3.1 Metodansats	20
3.2 Metodval	20
3.3 Datainsamling	21
3.3.1 Litteratursamling.....	21
3.3.2 Empiriinsamling.....	21
3.4 Metod för analys	22
3.5 Validitet och reliabilitet	24
4 Empiri	25
4.1 Hur väl följer företagen Guidelinen?	25
4.1.1 Generellt om IK-rapporterna	25
4.1.2 Årsredovisning	26
4.1.3 Företagsprofil	27
4.1.4 Kunskapsskildring.....	27
4.1.5 The Intellectual Capital Statement Model.....	28
4.1.6 Ledningsutmaningar samt initiativ och indikatorer	32
4.1.7 Redovisningsprinciper och revision	33
4.2 Analysmodellen	34
4.2.1 Carl Bro.....	35
4.2.2 Coloplast	36
4.2.3 COWI.....	37
4.2.4 DIEU	38
4.2.5 KMD	39

5 Analys	40
5.1 Analys – Delproblem 1	40
5.1.1 Carl Bro.....	40
5.1.2 Coloplast	40
5.1.3 COWI.....	41
5.1.4 DIEU	41
5.1.5 KMD	42
5.1.6 Sammanfattning	42
5.2 Analys – Delproblem 2	43
5.2.1 Carl Bro.....	43
5.2.2 Coloplast	43
5.2.3 COWI.....	43
5.2.4 DIEU	44
5.2.5 KMD	44
5.2.6 Sammanfattning	44
5.3 Analys – Huvudproblem	45
6 Slutdiskussion	47
6.1 Slutsatser	47
6.2 Diskussion	48
6.3 Fortsatt forskning	49
Källförteckning	50

Bilagor

Bilaga 1 Företags motiv med att redovisa internt och externt.....	I
Bilaga 2 Arbetsgruppen Konrad.....	I
Bilaga 3 Skandianavigatorn.....	II
Bilaga 4 The Intangible Assets Monitor.....	II

Bildförteckning

Bild 1 Det intellektuella kapitalets beståndsdelar.....	10
Bild 2 Sveibys totala balansräkning	10
Bild 3 The Intellectual Capital Statement Model.....	14
Bild 4 Analysmodell för intellektuellt kapital-redovisning.....	18
Bild 5 Analysmetod 1: Struktur för IK-rapport enligt Guidelinen.....	23
Bild 6 Analysmetod 2: Utvärderingsmodell för analysmodellen.....	24
Bild 7 Carl Bros modell.....	29
Bild 8 Coloplasts modell.....	29
Bild 9 COWIs modell.....	30
Bild 10 DIEUs modell.....	30
Bild 11 KMDs modell 2002.....	31
Bild 12 KMDs modell 2000.....	31
Bild 13 Sammanställning av slutsatserna.....	48

1 Inledning

I detta kapitel presenteras först en bakgrund kring redovisning av intellektuellt kapital för att inleda läsaren i ämnet som ligger till grund för uppsatsens centrala problemformuleringar. Problemformuleringarna är uppdelade i ett huvudproblem och två delproblem. Vidare redogörs det för uppsatsens syfte, avgränsningar och fortsatta disposition.

1.1 Bakgrund

Diskussionen kring dolda värden i företag har pågått i över 40 år³ och har under åren fått ökat fokus på grund av den kraftiga ökningen av kunskapsföretag. Anledningen är att dessa företag normalt har ett marknadsvärde som är mycket högre än det värde som visas genom den traditionella redovisningen. Börsvärdet har historiskt i flertalet fall varit flera hundra procent högre än företagets bokförda värde⁴. Det finns alltså någonting av värde i företagen som inte återspeglas i de finansiella rapporterna vilket har skapat ett behov av kompletterande redovisningsmodeller. Som reaktion på detta har flertalet forskare och konsulter utvecklat modeller för identifiering och värdering av de dolda värdena. I och med detta har ”intellektuellt kapital” blivit ett vedertaget begrepp.⁵

På grund av de mycket stora skillnaderna i bokfört värde jämfört med marknadsvärde under slutet av 90-talet fick diskussionen kring intellektuellt kapital ny kraft⁶. Under denna tid började flertalet olika bolag, främst IT-bolag, att redovisa sitt intellektuella kapital i årsredovisningen. De flesta bolagen utvecklade sina egna modeller för redovisning, i vissa fall baserade på teoretiska modeller, ibland helt egna. Informationen blev mycket svår att jämföra och därför förringades användarnas värde av informationen och blev ren PR för företagen.⁷ På grund av dålig jämförbarhet och IT-kraschen, där det uppdagades att förvärvade dolda värden i form av goodwill var kraftigt övervärderade, ifrågasattes åter nyttan av att redovisa det intellektuella kapitalet⁸.

På senare tid har det i Danmark av Danska Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling [DMVTU] utvecklats en guideline, *Intellectual Capital Statements- The New Guideline* [benämns fortsättningsvis Guidelinen], för att förvalta och redovisa intellektuellt kapital. Guidelinen har, delvis på grund av sitt statliga stöd, under framtagningsprocessen involverat en mängd företag för att få fram en generell och av företag accepterad modell. Idag används Guidelinen av cirka 100 företag i Danmark⁹, vilket i jämförelse med tidigare modeller är ett stort framsteg. Grundarna till Guidelinen har även gett ut publikationen *Analysing Intellectual Capital Statements*. Publikationen presenterar en analysmodell som ska hjälpa användaren att analysera intellektuellt kapital [IK]-redovisning som är upprättad enligt Guidelinen.

³ Monte-Belkaoui, Riahi-Belkaoui, 1995

⁴ Edvinsson, Malone, 1997a

⁵ Stewart, 1999

⁶ Koenig, artikel 2000

⁷ Amoroso, Lindgren, uppsats 1999

⁸ Agneskog, Hallsenius, artikel 2002

⁹ Bukh, artikel 2003

1.2 Problemformulering

Eftersom ingen av tidigare framarbetade modeller, som fokuserat på att mäta och externt redovisa intellektuellt kapital, har fått någon större genomslagskraft i praktiken är det intressant att så många företag valt att tillämpa Guidelinen. Detta trots att den är frivillig. Uppsatsförfattarna är av uppfattningen att länderna i Skandinavien ofta inspireras av varandra vilket i så fall gör ämnet än mer aktuellt ur svensk synvinkel.

Från användarnas perspektiv krävs det att information i redovisningen är användbar för att den ska tillföra nytta. I enlighet med externredovisningens ramverk blir information användbar om den uppfyller ett flertal kvalitativa kriterier.¹⁰ Ett tungt vägande kriterium för användbarhet är möjligheten till att systematiskt kunna analysera och göra jämförelser.¹¹ Eftersom Guidelinen endast är en vägledning till IK-rapporter, och inget krav, finns inget som garanterar att företag tillämpar Guidelinen på samma sätt. Är däremot företagets IK-rapporter utformade på liknande sätt underlättar det för jämförelser.

Som komplement till Guidelinen finns, som tidigare nämnts, en publikation som skapats för att vägleda analyser av IK-redovisningar som är upprättade enligt Guidelinen. Publikationen av analysmodellen gör Guidelinen unik då ingen tidigare IK-modell har haft liknande hjälpmedel att tillgå. Analysmodellen ska enligt DMVTU underlätta ytterligare för jämförelser¹².

Detta mynnar ut i följande huvudproblem:

- *Hur bra är möjligheterna för att göra jämförelser över tid och mellan danska företag som enligt DMVTU ger ut IK-rapporter enligt Guidelinen?*

För att finna svar på huvudproblemet ska två delproblem besvaras:

- *Hur väl följer företagen Guidelinens uppställning för externrapportering?*
- *Hur fungerar DMVTUs analysmodell som verktyg för analys av företagets IK-rapporter?*

1.3 Syfte

Genom uppsatsen vill författarna beskriva och utreda hur goda möjligheterna är för jämförelser, mellan företag och över tid, av bolag som, enligt Danska Ministeriet for Videnskap, Teknologi og Udvikling, använder sig av Guidelinen vid upprättandet av IK-rapporter.

1.4 Avgränsningar

Uppsatsens utredning av möjligheterna för jämförelser är begränsad till jämförelser av den information som företagen externt presenterar om det intellektuella kapitalet. Övriga informations- och företagsjämförelser är därför utelämnade.

¹⁰ Falkman, 2000

¹¹ DMVTU, 2003b

¹² ibid

Författarna har valt att avgränsa analysen till att enbart omfatta den externa redovisningen av intellektuellt kapital, det vill säga effekterna av redovisningen när det gäller management och internstyrning behandlas inte ingående.

Eftersom uppsatsförfattarna inte har tillräcklig inblick i de företag som ingår i den empiriska undersökningen finns inte någon möjlighet att kontrollera tillförlitligheten i IK-rapporterna. Detta är inte heller relevant för uppsatsen då denna inte avser att mäta företagets intellektuella kapital utan att jämföra informationen. Det förutsätts därför att presenterad information av företagen är tillförlitlig.

1.5 Uppsatsens fortsatta disposition

2. Teori

Teorikapitlet inleds med förklaringar kring intellektuellt kapital. Vidare behandlas redovisning av intellektuellt kapital. Därefter presenteras Guidelinen och dess vägledning till extern IK-rapportering. Avslutningsvis förklaras den analysmodell som är framtagen av DMVTU.

3. Metod

Kapitlet inleds med att förklara uppsatsens övergripande metodansats och metodval. Därefter presenteras tillvägagångssättet för litteratur- och empiriinsamling. Vidare redogörs för uppsatsens metod för analys. Avslutningsvis diskuteras uppsatsens validitet och reliabilitet.

4. Empiri

Här presenteras en sammanställning av varje företags externa redovisning av intellektuellt kapital. För Carl Bro och Coloplast har rapporter från fyra år använts, för DIEU och KMD har tre år använts och för COWI två år. Informationens uppdelning följer modellen som presenteras i metodkapitlet. Därefter följer de ifyllda analysmodellerna för respektive företag.

5. Analys

I kapitlet presenteras analysen av delproblemen samt huvudproblemet. I analysen av delproblemen görs indirekta kopplingar till teorin via de analysmetoder som använts. I analysen av huvudproblemet görs återkopplingar även till den teori som tagits upp i uppsatsen men som inte varit till grund för analysmetoderna.

6 Slutdiskussion

I kapitlet besvaras först och främst uppsatsens problem utifrån de analyser som gjorts i föregående kapitel. Därigenom ska syftet med undersökningen uppfyllas. Därefter följer en diskussion där uppsatsförfattarna har vävt in sina egna tankar. Slutligen ges förslag till fortsatt forskning inom ämnet.

2 Teori

Teorikapitlet inleds med förklaringar kring intellektuellt kapital. Vidare behandlas redovisning av intellektuellt kapital. Därefter presenteras Guidelinen och dess vägledning till extern IK-rapportering. Avslutningsvis förklaras den analysmodell som är framtagen av DMVTU.

2.1 Intellektuellt kapital

Eftersom uppsatsen tar fokus på identifiering, mätning och redovisning av intellektuellt kapital ämnar författarna inledande ge definitioner på detta begrepp samt utreda vad det innefattar.

Det finns en mängd begrepp som förknippas med intellektuellt kapital och vice versa. Exempel på dessa är kunskapskapital, icke-finansiella tillgångar, immateriella tillgångar, dolda värden, osynliga tillgångar och goodwill. Genom dessa synonymer får ordet intellektuellt kapital i sig en bra förklaring men de ger inga ledtrådar till vad som innefattas i begreppet, vilket utreds senare i kapitlet. Ordet intellektuellt kapital, först myntat av Galbraith 1969¹³, är främst förknippat med författaren Leif Edvinsson men brukas av en mängd andra forskare inom samma område.¹⁴

2.1.1 Definition av intellektuellt kapital

Det finns många olika definitioner av intellektuellt kapital. Edvinsson och Malones definition är *”ägandet av kunskap, tillämpad erfarenhet, organisationsteknologi, kundrelationer och yrkesskicklighet som ger [företaget] en konkurrensfördel på marknaden.”*¹⁵

SEC-kommissionären Steven M. H. Wallman inkluderar i begreppet bland annat humankapital, men även varumärken och tillgångar som bokförts till anskaffningskostnad men som nu har ett mycket större värde som inte realiserats. Begreppet kan även inkludera teknologiskt ledarskap, utbildning av anställda och goodwill med mera.¹⁶

Thomas Stewart beskriver intellektuellt kapital som *”summan av en organisations patent, tillverkningsmetoder, kompetens hos de anställda, teknologi, information om kunder och leverantörer samt traditionell erfarenhet”*.¹⁷

Som synes finns det ingen allmän definition utan varje författare har komponerat sin egen. Guidelinen konstaterar också att det finns flertalet olika definitioner men presenterar inte någon egen. Guidelinen använder det övergripande ordet kunskapsresurser och överlåter till företaget att välja vad de vill inkludera. Istället fokuseras det på *hur* dessa resurser ska styras och förmedlas.¹⁸

2.1.2 Intellektuella kapitalets beståndsdelar

Försäkringsbolaget Skandia, som har varit föregångare inom IK-redovisning, identifierade i en forskningsrapport två beståndsdelar i intellektuellt kapital: *humankapital* och *strukturkapital*. Humankapital består av den sammanlagda kunskapen, innovationsförmågan, yrkesskickligheten

¹³ Sveiby, artikel 1998

¹⁴ Guthrie, artikel 2001

¹⁵ Edvinsson, Malone 1997b, s. 65

¹⁶ Edvinsson, Malone 1997a

¹⁷ Stewart, 1999 s. 98

¹⁸ DMVTU, 2003a

och begåvningen hos företagets anställda samt företagets värderingar, kultur och filosofi. Strukturkapitalet består bland annat av företagets mjukvara, databaser, patent och varumärken, och kan beskrivas som ”allt som finns kvar på kontoret när de anställda gått hem”.¹⁹ Humankapitalet kan inte ägas av företaget medan strukturkapitalet ägs och kan handlas med. Strukturkapitalet kan i sin tur delas upp i organisations- och kundkapital. Organisationskapital består av företagets investeringar i system och liknande medan kundkapital utgörs av företagets kundrelationer. I andra modeller bryts kundkapitalet ut (se bild 1) eftersom kundrelationer anses minst lika viktiga för företagets värde som humankapital och strukturkapital²⁰.

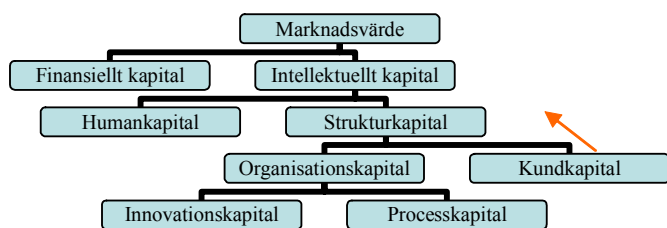

Bild 1 Det intellektuella kapitalets beståndsdelar
Källa; Edvinsson, Malone 1997 och Stewart 1999

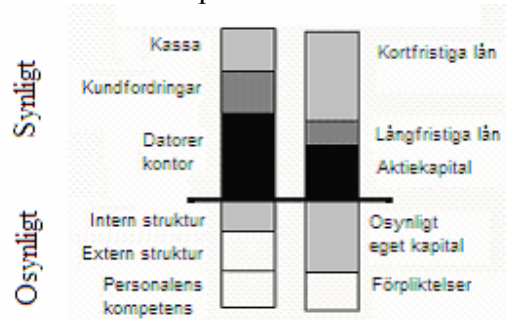

Bild 2 Sveibys totala balansräkning
Källa; Sveiby 1995, s 42

En annan forskare inom ämnet för intellektuellt kapital är Karl-Erik Sveiby. Han delar också in intellektuellt kapital i tre grupper fast namnger dem annorlunda; interna strukturer, externa strukturer och personalens kompetens. *Interna strukturer* utgörs av patent, koncept, administrativa processer med mera. *Externa strukturer* är till exempel kundrelationer, image, varumärken och andra relationer med utomstående intressenter. *Personalens kompetens* syftar till de anställdas färdigheter att handla i olika situationer.²¹

Sveibys uppdelning benämns som ”the three-way distinction” och även flertalet andra forskare instämmer med denna uppdelning. Däremot finns det de som tycker att en indelning med två huvudgrupper, enligt Edvinsson & Malones modell, är bättre eftersom den enkelt tydliggör vilken grupp som tänker (humankapital) och vilken grupp som inte tänker (strukturkapital).²²

DMVTU följer inte någon av ovanstående uppdelningar utan gör en generell uppdelning av det intellektuella kapitalet i fyra olika kunskapsresurser; *personal*, *kunder*, *processer* och *teknologi*. Denna uppdelning anses inte vara statisk utan kan anpassas utifrån företagets förutsättningar.²³

2.2 Redovisning av intellektuellt kapital

Enligt redovisningens ramverk ska extern information uppfylla ett antal kvalitativa kriterier. Kriterierna är en vägledning för att rapporterna ska infria de i ramverket uppsatta mål för externredovisning.²⁴ I följande delkapitel kommer de för uppsatsen relevanta kriterierna relevans, jämförbarhet samt förståelse att vävas in i diskussionen kring IK-redovisning.

¹⁹ Edvinsson, Malone 1997a, s. 11

²⁰ Stewart, 1999

²¹ Sveiby, 1995

²² Roos et al, 1997

²³ DMVTU 2003b

²⁴ Falkman, 2000; Kam, 1990

2.2.1 IK-modeller

Under senare delen av 1900-talet och fram tills idag har intellektuellt kapital fått en mer och mer betydande roll. Detta beror bland annat på:

- IT-revolutionen och dagens informationssamhälle
- Ökat fokus på kunskap och den kunskapsbaserade ekonomin
- Förändrade relationsmönster och nätverkssamhället
- Faktumet att innovations- och kreativitetsförmåga är den främsta konkurrensfördelen²⁵

Problemet med intellektuellt kapital är att det inte registreras i den traditionella externredovisningen som främst är lämpad för materiella tillgångar. Företagsvärde på börsen skiljer sig därför ofta åt från det bokförda värdet. Microsoft hade år 1996 ett marknadsvärde som var 11 gånger större än det bokförda värdet.²⁶ Coca Cola hade samma år ett ännu större gap, marknadsvärdet var cirka 20 gånger större än värdet på nettotillgångarna²⁷. Eftersom det är så stora delar som är osynliga anser Sveiby det vara djupt olyckligt för företagsledningarna och hela samhället att ledningar blir bedömda enbart efter den redovisning som förmedlas externt. Sveiby är av uppfattningen att företag också bör mäta och redovisa den osynliga delen av balansräkningen.²⁸ Guthrie är av samma uppfattning och skriver att det är ett måste att ta fram adekvata modeller som mäter det intellektuella kapitalet och inkluderar dessa i den externa rapporteringen. Annars riskerar redovisningen att bli irrelevant för användarna.²⁹

Relevans

Redovisningsinformation uppfyller kriteriet relevans om den ger användaren ett prognosvärde och återkopplingsvärde samt är tidsenlig.³⁰ Att döma av Sveibys och Guthries inställning ovan uppfyller inte den traditionella redovisningen detta krav eftersom så liten del av det som utgör marknadsvärdet förmedlas i rapporterna. Genom att inkludera information om intellektuellt kapital ska relevansen öka och skillnaden mellan marknads- och bokfört värde bättre förklaras³¹. I de kvalitativa kriterierna talas det om *tillförlitlighet* i samma andetag som relevans³² men eftersom uppsatsen inte tar sikte på att utvärdera tillförlitligheten i externrapporterna berörs inte detta i uppsatsen. (se 1.4 avgränsningar)

2.2.2 Problematik kring IK-modeller

Det finns en mängd problem och hinder för att ta fram en väl fungerande modell. Dessa problem kan vara anledningen till att det idag inte finns någon allmänt accepterad modell för mätning och redovisning av intellektuellt kapital.³³

²⁵ Guthrie, artikel 2001

²⁶ Roslender, Fincham, artikel 2001

²⁷ Bontis et al, artikel 1999

²⁸ Sveiby, 1995

²⁹ Guthrie, artikel 2001

³⁰ Falkman, 2000; Smith, 2000

³¹ Sveiby, 1995; Guthrie, artikel 2001

³² Falkman, 2000; Kam, 1990

³³ Sveiby, artikel 1996

Modeller som har till syfte att mäta intellektuellt kapital står enligt Roos et al³⁴ inför tre problem som är mycket svåra eller rent av omöjliga att lösa; *Time-delay* – det är problematiskt att avgöra när en investering i intellektuellt kapital kommer att ge en ökning i finansiellt kapital; *Zero-sum game* - det finns inget som garanterar att en kostsam investering kommer att generera mycket intellektuellt kapital; och *Unit of measurement* - i vilken enhet ska intellektuellt kapital mätas?

Sveiby skriver på liknande sätt att problemet med att mäta immateriella tillgångar är att översätta dem i monetära termer. Mycket av den internationella forskningen inom området har inriktats på försök till att teoretiskt ta fram modeller för att mäta immateriella tillgångar och översätta det till pengar. Dessvärre finns det ingen som lyckats ta fram någon modell som är praktiskt möjlig att använda för företag.³⁵

Jämförbarhet

Ett annat stort hinder är just det faktum att det idag inte förekommer någon generell teoretisk modell. De generella modeller som finns är de inom traditionell externredovisning och de är som tidigare nämnts inte designade för att rapportera intellektuellt kapital. Vidare har inte heller någon av de existerande IK-modellerna någon nämnvärd praktiskt erfarenhet. En generell modell öppnar möjligheter för jämförelser mellan företag.³⁶ Roos et al. skrev 1997 att jämförbarhet mellan olika företag med de existerande modellerna var mycket begränsad. Mellan bolag i olika branscher var möjligheten till jämförelser så liten att författarna ansåg det vara lönlöst att ens försöka. Enligt Roos et al försvårar detta för investerare som vill utvärdera olika investeringsalternativ. För att eliminera hindret krävs nya modeller som skulle göra jämförbarhet enklare.³⁷

För att information om intellektuellt kapital ska vara till nytta för kapitalmarknaden krävs det att den är jämförbar. Jämförbarhet uppnås bäst genom en standardisering av de externa rapporterna.³⁸ Sveiby menar att det, som i all mätning, är jämförelser som är intressanta. Det går inte att mäta förändringar om det inte relateras till något, därför underlättar det om företagen presenterar information från jämförelse år. ”Mättalen” bör följas upp i tre till fem år.³⁹

Jämförbarhet är ett kvalitativt kriterium för redovisningsinformation och gör att nyttan ökar för användarna.⁴⁰ För att uppnå ett stadium av optimal jämförbarhet hävdar en del att total uniformitet i redovisningen är lösningen. Motståndare till denna tankegång menar att eftersom alla företag är unika skulle det innebära att vissa företag tvingas att ge missvisande information.⁴¹

Redovisning av intellektuellt kapital är frivillig, vilket kan förklara avsaknaden av en generell standard. För att få till en enhetlig redovisning krävs det därför en vilja från företagen själva att

³⁴ Roos et al, 1997

³⁵ Sveiby, 1995

³⁶ Sveiby, artikel 1996

³⁷ Roos, et al 1997

³⁸ van der Meer-Kooistra, Zijlstra, artikel 2001

³⁹ Sveiby, 1995

⁴⁰ Falkman, 2000

⁴¹ Riahi-Belkaoui, 2000

redovisa. Sveiby tar upp detta som ett problem då många företag i själva verket är skeptiska till att redovisa det intellektuella kapitalet.⁴²

Förståelse

Det finns fortfarande många företagsledningar som ser redovisningen av intellektuellt kapital som meningslös. Detta eftersom de är av uppfattningen att analytiker ändå inte förstår redovisning och därför hoppar över att läsa den.⁴³ Förståelse är också ett kvalitativt krav på redovisningsinformation enligt ramverket. Detta kriterium är också användarspecifikt vilket innebär att det även ställs vissa krav på användarens förkunskaper.⁴⁴ Av problemet att döma ställer företagen för stora krav på användarna och borde, liksom Sveiby förespråkar, utforma extern rapportering mer pedagogiskt. Utomstående har inte samma vetskap om verksamheten och därför bör informationen kompletteras med förklarande text.⁴⁵

2.2.3 Fördelar för företag

Enligt de flesta författare är den främsta fördelen med rapportering av intellektuellt kapital att företagen får underlag för ekonomistyrning/interntstyrning.⁴⁶ Skaparna av Guidelinen gjorde i samband med införandet en undersökning där de identifierade företagets motiv för att redovisa det intellektuella kapitalet internt och externt. Det finns alltså även en del fördelar med att rapportera externt. Exempel som nämns är att göra kunskapskapital synligt för utomstående och därigenom ge en bild av företagets styrkor och framtida potential, underlätta för att locka till sig ny personal samt för att stärka kundsamarbeten.⁴⁷ (För närmare bild av företagets motiv, se bilaga 1)

2.2.4 Användarnas inställning

Undersökningar som gjorts bland användare i form av analytiker och investerare visar på en ljummen inställning till rapporter av det intellektuella kapitalet. De anser att rapporterna inte innehåller information av värde för beslutsfattande. Om så är fallet och dessa användare inte är intresserade av rapporterna kan man undra om de över huvud taget är nödvändiga. Paradoxalt så finns det andra undersökningar som visar på att extern information om intellektuellt kapital är nödvändigt. Enligt Bukh är förklaringen att företag som idag redovisar intellektuellt kapital väljer att redovisa på ett sådant sätt att informationen inte är relevant för kapitalmarknaden.⁴⁸

Tidigare modeller för extern redovisning av intellektuellt kapital har varit inriktade på att presentera mätetal, liksom nyckeltal, som indikerar ett visst stadium i det intellektuella kapitalet.⁴⁹ Det har dock på senare år vuxit fram en ny inställning till redovisning av intellektuellt kapital där förmedling av företagets strategi för värdeskapande istället har hamnat i fokus. Det är enligt Bukh⁵⁰ just sådan information som kapitalmarknaden efterfrågar. De nordiska länderna är ledande inom denna utveckling och har utvecklat modeller som fokuserar på intellektuella

⁴² Sveiby, artikel 1996

⁴³ ibid

⁴⁴ Falkman, 2000

⁴⁵ Sveiby, 1995

⁴⁶ Sveiby, 1995; DMVTU, 2003a

⁴⁷ DMVTU, 2003a

⁴⁸ Bukh, artikel 2003

⁴⁹ Sveiby, 1995

⁵⁰ Bukh, artikel 2003

kapitalets koppling till värdeskapande och hur kunskapsresurser förvaltas.⁵¹ Detta är, som tidigare nämnts, även inriktningen på den danska Guidelinen, vilken kommer att utredas i kommande kapitel.

2.3 Intellectual Capital Statements- The New Guideline⁵²

Danska Ministeriet for Videnskap, Teknologi og Udvikling startade 1998 tillsammans med forskare och 17 danska företag ett projekt med att försöka ta fram en gemensam guideline för redovisning av intellektuellt kapital. Resultatet blev rapporten ”*Intellectual Capital Statements- The New Guideline*” som publicerades första gången år 2000. År 2002 följde ca 100 danska organisationer och företag av olika storlekar Guidelinen.⁵³ Rapporten är enligt DMVTU ett viktigt verktyg för att stödja företag och organisationer i uppbyggandet, utvecklandet och förankringen av kunskap.

Guidelinen identifierar redovisning av intellektuellt capital som en “*integrerad del av ett företags kunskapsmanagement. Den identifierar företagets kunskapsmanagement-strategier vilket inkluderar identifieringen av dess mål, initiativ och resultat i sammansättningen, appliceringen och utvecklingen av företagets kunskapsresurser.*”⁵⁴ Redovisningen av intellektuellt kapital är alltså både ett verktyg för ledningen för att generera värde i ett företag och ett verktyg för att kommunicera hur företaget skapar värde till anställda, kunder, partners och investerare.

Guidelinen identifierar som tidigare nämnts fyra sorters kunskapsresurser: anställda, kunder, processer och teknologier. Dessa ska synliggöras i de fyra delar som tas upp i *The Intellectual Capital Statement Model*:

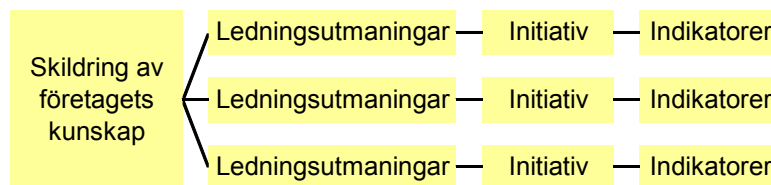

Bild 3 The Intellectual Capital Statement Model
Källa; DMVTU, 2003a, s. 20

Skildringen av företagets kunskap uttrycker företagets ambition att öka användarvärdet i företagets varor eller tjänster och visar vilka typer av kunskapsresurser som behövs för att skapa det användarvärde företaget vill uppnå. Syftet är att förklara företagets ambition när det gäller kunskapsledning och visa hur företaget ämnar realisera den. Del två består av en uppsättning *ledningsutmaningar* och identifierar de kunskapsresurser som behöver stärkas. Dessa utmaningar hjälper till att organisera initiativen och visar hur de bör samspela. För att identifiera företagets ledningsutmaningar kan man ta hjälp av två delfrågor: Hur är initiativen besläktade, och behöver något initiativ stärkas? Den tredje delen består av ett antal *initiativ* som kan råda bot på ledningens utmaningar. De berör hur företaget kan skapa, utveckla och anskaffa kunskapsresurser och sedan kontrollera deras omfattning och effekter. Relevanta initiativ

⁵¹ Bukh, artikel 2003

⁵² Där inga andra källor anges kommer informationen från DMVTU, 2003a

⁵³ Bukh, artikel 2003

⁵⁴ DMVTU, 2003a, s7, fritt översatt från engelska

beskrivs som en respons på ett rådande eller potentiellt problem. Den fjärde och sista delen utgörs av relevanta *indikatorer* som gör det möjligt att göra en uppföljning om initiativen har blivit använda eller om ledningens utmaningar har blivit bemötta. Dessa indikatorer innehåller de enda siffrorna i IK-redovisningen.

Genom att analysera sin kunskapsstyrning får företaget en strategiskt viktig kunskap om sin egen utveckling. Denna information är till största delen ett verktyg för att stödja ledningen i sin styrning av det intellektuella kapitalet, men många företag väljer även att redovisa en del av informationen externt.

2.3.1 Koppling till tidigare IK-modeller

En mycket omtalad och relativt tidig IK-modell var den som arbetades fram av Arbetsgruppen Konrad. Denna modell inriktades främst på kunskapsintensiva företag och gick till största delen ut på att presentera en mängd nyckeltal (se bilaga 2) som täckte in områden som inte den traditionella externredovisningen behandlade.⁵⁵ Sättet att förmedla intellektuellt kapital via nyckeltal går även att finna i Guidelinens redovisningsmodell, men nyckeltalen benämns där som indikatorer.

Edvinssons modell Skandianavigatorn (se bilaga 3), framarbetad under hans tid på Skandia, är fortfarande idag mycket omdebatterad, och fokuserar på hur intellektuellt kapital skapas, värderas och styrs. Företagens prestationer mäts genom olika nyckelindikatorer. Skandianavigatorn delar upp företaget i fem fokusområden: finans, kund, process, förnyelse och utveckling samt humanfokus.⁵⁶ Mycket av Edvinssons idéer gör sig påmind i Guidelinen som också har som mål att tydliggöra värdeskapandet och därigenom fungera som ett styrningsverktyg. Även några av de fokusområden som Skandianavigatorn tar sikte på återkommer i Guidelinens analysmodell, som presenteras i nästa kapitel.

Sveibys modell, Intangible Assets Monitor (se bilaga 4), presenterar indikatorer i form av nyckeltal för fyra områden; tillväxt/volym, innovationer/förnyelser, utnyttjandegrad samt risk-/stabilitetsfaktorer. Sveiby presenterar en mängd olika indikatorer men påpekar att det inte är meningen att företag ska presentera alla utan endast välja ut de som passar företagets strategi. The Intangible Assets Monitor har stora likheter med internstyrningsmodellen Balanced Scorecard vilket även gör modellen lämplig för detta ändamål.⁵⁷ Även Intangible Assets Monitor har sina likheter med Guidelinen. Den tydligaste är att båda till stor del är utvecklade för intern styrning, och att de förespråkar att företagen ska välja ut och endast presentera relevanta indikatorer/nyckeltal.

Utvecklingen som kan tydas ur dessa modeller är att IK-rapporteringen gått från att mäta storlek på intellektuellt kapital till att koncentrera sig på styrning av kapitalet samt hur det ligger till grund för företagets värdeskapande. Denna utveckling överensstämmer med Bukhs teorier som tas upp i kapitel 2.2.4.

⁵⁵ Sveiby et al, 1989

⁵⁶ Edvinsson, Malone 1997a

⁵⁷ Sveiby, artikel 2003

Genom åren har det även utvecklats ett antal modeller som teoretiskt försökt förklara hur intellektuellt kapital kan värderas i monetära termer, men det finns inte någon som går att applicera för företagen.⁵⁸ Roos et al⁵⁹ skriver till exempel om ett komplement till Skandianavigatoren som enligt teorierna ska användas för att få en koppling mellan intellektuellt och finansiellt kapital. Det finns alltså en teoretisk lösning, däremot har den inte använts praktiskt. Inte ens Skandia har försökt värdera sitt intellektuella kapital⁶⁰.

2.3.2 Guidelinens uppställning för extern IK-redovisning⁶¹

Den danska årsredovisningslagen kräver inte att företag ska redovisa sitt intellektuella kapital externt, däremot krävs för företag av en viss storlek att de ska redovisa sina kunskapsresurser om de är av stor betydelse för företagets framtida inkomster.

För att öka likheten mellan olika företags rapporter och därmed öka möjligheten att göra jämförelser ger Guidelinen förklaringar till hur företag ska redovisa intellektuellt kapital externt. Detta kan vara ett sätt för att råda bot på bristen av jämförbarhet som enligt Roos har varit ett stort problem (se kapitel 2.2.2). Övergripande krav på den externa redovisningen är att informationen ska vara tilldragande, intressant, förståelig och framförallt trovärdig. För att säkerställa detta ska rapporten inkludera relevant information och kommentarer, återspegla företagets verklighet, presentera korrekta siffror samt visa vilken redovisningsmetodologi som använts. För att underlätta för företag innehåller Guidelinen en praktisk vägledning till vad den externa rapporten ska innehålla. Denna vägledning kommer att användas som underlag för analysen på insamlad empiri från de undersökta företagens IK-rapporter.

Rapporten bör enligt Guidelinen vara strukturerad i avsnitt (nedan A-F) som går in på olika bitar av informationen som ska förmedlas via IK-rapporten. Det finns inget krav på att rapporten måste följa denna uppställning, men alla delar bör finnas med.

A. Som inledning till IK-rapporten ska företagen skriva en mycket kortfattad IK-anpassad ”årsredovisning”. Årsredovisningen ska innehålla företagets situation och syfte med att ge ut IK-rapporter. Här ska också presenteras huvudsakliga resultat som företaget uppnått på grund av att de redovisar intellektuellt kapital. Även nya mål som i framtiden ska uppnås genom kunskapsmanagementaktiviteter ska ingå i kapitlet. Sammanfattningsvis handlar det om att ge en övergripande bild av var företaget står idag, vad som har hänt/uppnåtts historiskt samt om företaget har satt några nya mål för framtiden. Detta avsnitt kan också innehålla en kort förklaring till vad IK-redovisning är för något för att underlätta för användaren.

B. För att ge användaren en bild av företaget är det fördelaktigt att inkludera en kort företagsprofil. Den bör innehålla företagets historik, produkter/tjänster samt kunder, finansiellt resultat och eventuellt information om företagets organisation. Eftersom några företag väljer att inkludera IK-rapporten i den vanliga årsredovisningen kan det enligt Guidelinen anses överflödigt med detta avsnitt eftersom informationen finns att hämta i andra delar.

⁵⁸ Sveiby, 1995

⁵⁹ Roos et al, 1997

⁶⁰ Nordström, Zeilon, uppsats 1999

⁶¹ DMVTU, 2003a

C. Detta avsnitt berör företagets kunskaper och kallas kunskapsskildring. Det syftar till att redogöra för vilka kunskapsresurser som krävs för att framställa rätt produkter/tjänster till kunderna och därigenom skapa användarvärde. Företaget gör detta bäst genom att först redogöra för företagets produkter/tjänster och användare av dessa, sedan följa upp med vilket värde som användarna tillförs. Därefter ska de kunskapsresurser presenteras som krävs för att framställa produkterna/tjänsterna och därigenom tydliggöra vilka kunskaper som är viktiga för företaget. Detta ska följas upp av en kort beskrivning av företagets ledningsutmaningar och på så sätt ge en tydlig koppling mellan dem och kunskapsresurserna. Guidelinen rekommenderar att företagen håller sig till att redogöra för två till tre områden i kunskapsskildringen för att göra rapporteringen överblickbar.

D. Följande avsnitt utgörs av the Intellectual Capital Statement Model som ska ge användaren en total överblick från kunskapsskildring och ledningsutmaningar till initiativ och indikatorer. Därigenom skall en bild av värdeskapandet i företaget förmedlas. Modellen bör vara på en sida och inte gå in på detaljer. Eftersom modellen kan användas för internstyrning är den ofta för komplex för att ge någon förståelig information till utomstående. Därför rekommenderas att endast den viktigaste informationen redovisas externt. Den interna modellen innehåller hela kunskapsskildringen medan den externa enligt exempel i Guidelinen enbart fokuserar på användarvärde. Det framgår dåligt om företagen skall redovisa för framtiden eller redogöra för den historiska utvecklingen då båda möjligheterna presenteras på olika ställen i Guidelinen.

E. I detta avsnitt ska ledningsutmaningarna delas upp var för sig och bakgrunden till de olika utmaningarna beskrivas. Till varje ledningsutmaning skall företaget förklara vilka initiativ som ska genomföras för att uppfylla utmaningen samt vilka indikatorer som ska mäta initiativens utfall. I anknytning till initiativen vill Guidelinen att företagen presenterar indikatorernas utveckling samt en måluppföljning. Det är även fördelaktigt om företaget kommenterar det gångna årets utmaningar utifrån utfallet av indikatorerna. I samband med reflektionerna över utfallen bör nya mål och initiativ redogöras för.

F. I sista avsnittet skall, för att öka IK-redovisningens trovärdighet, en detaljerad redogörelse av företagets redovisningsprinciper ges. Häri presenteras vilka delar av företaget och vilken tidsperiod som omfattas, när, hur och vem som tagit fram värdet på indikatorerna samt förklaringar till figurer och tabeller. Slutligen ska det även framgå om rapporten har reviderats av en utomstående revisor.

2.4 Analysing Intellectual Capital Statements av DMVTU⁶²

Danska Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling gav år 2003 även ut *Analysing Intellectual Capital Statements*, för att hjälpa användaren av redovisningen att utvärdera och analysera informationen som presenteras i IK-rapporten. Författarna till analysguiden, bland andra Jan Mouritsen och Per Nikolaj Bukh, medger att denna bygger på för lite erfarenhet för att vara fullständig och troligtvis kommer att behöva kompletteras när det har publicerats fler IK-rapporter.

⁶² Där inga andra källor anges kommer informationen från DMVTU, 2003b

På frågan om IK-rapporter kan bli systematiskt lästa och analyserade på liknande sätt som finansiella rapporter svarar författarna ett ”försiktigt ja”.⁶³ För att kunna åstadkomma detta krävs att användaren tar hänsyn till indikatorerna i redovisningen för att kunna svara på följande frågor:

- Vad består företagets *kunskapsresurser* av? Det vill säga vilka ”resursbyggande tegelstenar” har företaget att använda sig av. Talen svarar på frågorna *hur många?* och *i vilka proportioner?*.
- Vilka *aktiviteter* har företaget vidtagit för att stärka sina kunskapsresurser? Talen i denna del besvarar frågan *vad görs?* Eftersom aktiviteter kan vara svåra att utläsa från indikatorer kan här även tas hänsyn till information från den löpande texten.
- Vilka *effekter* har företagets kunskapsledning fått? Dessa tal uttrycker den totala effekten av företagets utveckling och applicering av kunskapsresurser.

Dessa frågor ska appliceras på var och en av de fyra olika kunskapsresurserna som vanligtvis finns i en IK-redovisning: anställda, kunder, processer och teknologier, vilket skapar en 4*3 matris, kallad analysmodellen. Även nya resurser kan läggas till i modellen beroende på företagets bransch och struktur till exempel leverantörer eller ledning.

Analysmodell			
	Effekt- Vad händer?	Aktiviteter- Vad görs?	Resurser- Vad skapas?
Personal	⋮	⋮	⋮
Kunder	⋮	⋮	⋮
Processer	⋮	⋮	⋮
Teknologi	⋮	⋮	⋮

Bild 4 Analysmodell för intellektuellt kapital-redovisning
Källa; DMVTU, 2003b, s. 7

Fördelar med att använda denna metod anger författarna vara att användaren får en större insikt i företagets kunskapsresurser samt att metoden ger en möjlighet till en mer objektiv utvärdering av företagets kunskapsledning.⁶⁴ Eftersom modeller likt Guidelinen syftar till att förmedla företagets styrning och utveckling av intellektuellt kapital ger inte uppställningen av indikatorerna någon fullständig bild. Det är alltså tänkt att analysmodellen ska ligga som underlag för utvärderingen av styrningen och utvecklandet av företagets kunskap, inte bara ge lösryckt information via indikatorerna. Modellen ska hjälpa till att svara på om företagen kan och har lyckats möta sina ledningsutmaningar genom att utveckla och använda kunskapskapitalet.⁶⁵ Författarna medger att modellen inte är helt användarvänlig, det kan till exempel vara svårt för användaren att veta i vilken resursgrupp aktivitetstalen ska placeras eftersom de ofta påverkar mer än en resurs.

⁶³ DMVTU, 2003b, s.4

⁶⁴ DMVTU, 2003b

⁶⁵ Bukh et al, artikel 2001; Bukh, Johansson, artikel 2003

Modellen ska läsas och analyseras kolumnvis. Användaren fastställer genom att analysera *Resurskolumnen* om företagets portfölj av kunskapsresurser är konkurrenskraftig och kommer att bestå i framtiden. Kolumnen kan även ge svar på vad företaget kan ge potentiella och framtida anställda i form av utbildning, möjligheter etcetera, samt vilka kundrelationer företaget har och hur de förändrats över tid. Genom att analysera *Aktivitetskolumnen* kan användaren utvärdera ledningens förmåga att utveckla de anställda, organisationen och kundkontakter. Denna kolumn kan även ge en bas för att utvärdera anställdas utvecklingsmöjligheter och hur företagets kund- och användarrelationer utvecklas för att se om det finns stor risk i kundbasen. *Effektkolumnen* kan i sin tur ge en bas för beräkning om företagets kunskapsmanagementstruktur och aktiviteter fungerar och ge en bedömning av företagets stabilitet. Dessutom kan effektkolumnen mäta trivselfaktorn hos de anställda samt kundernas belåtenhet med företagets varor och tjänster.

När analysmodellen är ifylld kan den användas i tre faser:

- Visuella ledtrådar; de områden det finns tomma rutor på är de som analytikerna brukar fråga företaget om.
- Utröna utvecklingen över tid.
- Klassificera aktiviteter som beskrivs i texten men som inte har blivit mätta.

För att utvärdera om företagets strategi är rätt och om strategins resultat är tillräcklig bra måste användaren även ta hänsyn till annan kunskap om företaget och dess situation, till exempel trender på marknaden eller konkurrenters strategier. Därigenom kan en sista slutsats dras då företagets IK-redovisning jämförs med användarens personliga uppskattning av hur företaget bör/skulle kunna se ut.

Eftersom vad som tas upp i skildringen av företagets kunskap, ledningens utmaningar och initiativen inte är styrt av Guidelinen, utan det är fritt för varje företag att rapportera de händelser de vill, minskar det jämförelsen mellan företag. Siffrorna i IK-redovisningen illustrerar texten och är inte heller de styrda av Guidelinen utan deras främsta funktion är att stödja ledningens påstående om vad som gjorts i företaget. Här återkommer därför författarna till att användaren systematiskt måste analysera informationen med hjälp av siffrorna för att se om informationen är relevant och utvecklingen är önskvärd. Därigenom kan användaren göra en generell jämförelse, och "*med viss kreativitet*"⁶⁶ dra slutsatser om ett företag kan jämföras med andra.

⁶⁶ DMVTU, 2003b, s 23

3 Metod

Kapitlet inleds med att förklara uppsatsens övergripande metodansats och metodval. Därefter presenteras tillvägagångssättet för litteratur- och empiriinsamling. Vidare redogörs för uppsatsens metod för analys. Avslutningsvis diskuteras uppsatsens validitet och reliabilitet.

3.1 Metodansats

Genom att beskriva hur de undersökta företagen följer Guidelinen samt utvärdera hur, och om, analysmodellen går att tillämpa på företagens IK-rapporter ämnar uppsatsförfattarna bedöma hur bra möjligheterna är för jämförbarhet. Jämförbarheten utvärderas över tid och mellan företagen beträffande redovisning av det intellektuella kapitalet. Ur detta tillvägagångssätt kan två metodansatser utläsas: beskrivande och utvärderande metod.

Beskrivande metodansats innebär att studera företeelser eller skeenden för att sedan beskriva hur verkligheten ser ut⁶⁷. Detta förhållningssätt passar även bra in på historiska återblickar⁶⁸, vilket har gjorts i studien. Uppsatsens delproblem ett, att undersöka hur väl danska företag följer Guidelinens uppställning för externrapportering, har besvarats genom att beskriva företagens publicerade IK-rapporter.

Att *utvärdera* innebär att studera konsekvenser av ett nytt skeende⁶⁹. I uppsatsen har denna metod använts för delproblem två samt huvudproblemet som liksom delproblem ett grundas i nya tillvägagångssätt för redovisning av intellektuellt kapital. Det som skiljer delproblem ett från de andra är att en beskrivning är tillräcklig som svar. För de andra två krävs det att en mer djupgående ansats i form av en bedömning görs för att svara på problemen.

Tillvägagångssättet för delproblem två har varit att först samla in alla indikatorer och sammanställa de i analysmodellen för att sedan göra en utvärdering av innehållet. En utvärderande metodansats har även använts då svaren på delproblemen utvärderades i analysen rörande huvudproblemet beträffande jämförbarhet mellan företag och över tid.

3.2 Metodval

I uppsatsen har en kvalitativ fallstudie använts som metod i undersökningen eftersom den ger en helhetsbild som möjliggör en ökad förståelse. En kvalitativ undersökning karaktäriseras av att man eftersträvar bästa möjliga återgivning av den kvalitativa variationen, man fokuserar på följsamhet snarare än precision⁷⁰. Genom en riklig informationsinsamling kring det valda ämnet har uppsatsförfattarna ämnat uppnå detta och försökt att gå ner på djupet i utvärderingsfasen av IK-rapporterna. Uppsatsens syfte är inte att punktbedöma enskilda variabler i IK-rapporteringen utan att få just ”den bästa möjliga återgivningen” av företagens rapportering. Detta för att kunna, som nämns i problemformuleringen, utvärdera om Guidelinen möjliggör en jämförelse över tid och mellan företag.

⁶⁷ Merriam, 1998

⁶⁸ Lundahl & Skärvad, 1999

⁶⁹ Eriksson & Wiedersheim-Paul, 2001

⁷⁰ Patel et al, 1994

3.3 Datainsamling

3.3.1 Litteraturinsamling

Vid sökande efter litteratur har uppsatsförfattarna använt sig av de sökmotorer som finns på Göteborgs universitets ekonomiska bibliotek. Sökmotorn GUNDA har varit till stor hjälp vid sökande efter litteratur i form av böcker. Handledaren till uppsatsen har varit en källa till information om vilka böcker inom både intellektuellt kapital samt metod som är användbara. Det ”digitala biblioteket” med databaser och e-tidskrifter har varit till stor nytta i sökandet efter artiklar (främst vetenskapliga). Artiklarnas källförteckningar har också varit en idékälla till relevant litteratur inom ämnet. De vetenskapliga fulltextdatabaser som använts är *Business Source Premier*, *ScienceDirect*, och *Emerald*. Även andra icke-vetenskapliga fulltextdatabaser som *Affärsdata* har använts. De sökord som använts har varit: intellektuellt kapital, dolt kapital, humankapital, intellectual capital, accounting for IC, human resource med flera. I många av sökningarna har ämnesbegränsningen redovisning/accounting använts.

Källkritik

Ett flertal av de författare som ligger bakom Guidelinen är också de som är aktiva och skriver vetenskapliga artiklar om intellektuellt kapital, främst Bukh och Mouritsen. Detta kan ge en ensidig bild vilket läsaren bör ha i åtanke. Uppsatsförfattarna har för att reducera problemet ständigt hållit ett kritiskt förhållningssätt till det författarna framhäver som positivt med IK-redovisning. Som uppsatsförfattare är det naturligt att alltid vara kritisk mot källor i form av tidigare uppsatser och icke-vetenskapliga tidskrifter. Den information som kommer från sådana källor har begränsats och har inte påverkat slutsatserna.

3.3.2 Empiriinsamling

Uppsatsens empiri grundas på sekundärdata i form av IK-rapporter utgivna av de undersökta företagen. Sekundärdata definieras som den form av data som redan existerar, till skillnad från primärdata som undersökaren samlar in själv⁷¹.

Alternativ metod för empiriinsamling

En alternativ metod till insamling av empiri för att svara på uppsatsens huvudproblem kring jämförbarhet hade varit att använda sig av primärdata genom intervjuer med professionella användare av redovisningsinformation. Att intervjua analytiker som har praktisk erfarenhet av att analysera danska företag som enligt DMVTU redovisar sitt intellektuella kapital enligt Guidelinen skulle ha kunnat ge en intressant infallsvinkel. Därigenom skulle jämförbarheten kunna analyseras på ett mer objektiva sätt än genom uppsatsens nuvarande metod, där uppsatsförfattarnas subjektiva värderingar kan ha påverkat resultatet. På inrådan av uppsatsens handledare, som av egen erfarenhet ansåg det vara problematiskt att få intervjuer med analytiker, föll slutligen valet på sekundärdata i form av företagens IK-rapporter.

Urval

De företag som ingår i den empiriska undersökningen har blivit selektivt utvalda ur den lista över 100 företag som följer Guidelinen som DMVTU presenterar på sin hemsida.⁷² Det slutliga urvalet föll på företagen Carl Bro, Coloplast, COWI, DIEU och KMD. Dessa företag har enligt

⁷¹ Bell, 1993

⁷² Hemsida DMVTU 031205

uppsatsens författare varit flitiga med att visa sig i den pågående debatten kring intellektuellt kapital och har en väldokumenterad erfarenhet av IK-redovisning. Insamling av företagens IK-rapporter har skett på internet eller genom förfrågningar via email och telefon om direktutskick via post. Urvalet kan benämnas typfallsurval, då företagen har valts beroende på de faktorer som nämns ovan.⁷³ Uppsatsens syfte skulle inte gagnas av att göra ett objektiva urval där risken finns för att få mindre omfattande IK-rapporter då uppsatsen inte ämnar kritisera företagens IK-rapporter utan utvärdera möjligheter för jämförelser.

Bortfall

Uppsatsen har varit utsatt för ett bortfall i den empiriska insamlingen av IK-rapporter. Trots upprepade försök via e-mail och telefon att lösa bortfallsproblemet saknas det en av tre rapporter för företaget COWI. Anledningen till att COWI inte bytts ut mot ett annat företag beror främst på att COWI har ett intressant sätt att presentera sin IK-redovisning.

De företag som valdes initialt har alla varit hjälpsamma och bidragit med material som varit betydelsefullt för att genomföra den kvalitativa fallstudien.

3.4 Metod för analys

I analyserna för delproblemen (se 5.1 och 5.2) har få synliga kopplingar till teorin gjorts. De analysmetoder som framarbetats och presenterats bygger däremot helt och hållet på uppsatsens teori. Därför är analyserna indirekt kopplade till teorin. I analysen av huvudproblemet görs återkopplingar till teorin och då även till den teori som inte varit till grund för analysmetoderna.

Analysen kring det första delproblemet, hur väl danska företag följer Guidelinens uppställning för extern rapportering, inriktar sig på att belysa likheter och skillnader över år och mellan företag men framförallt till likheter och skillnader i förhållande till det Guidelinen förespråkar (se analysmodell 1).

⁷³ Merriam, 1998

Struktur för IK-rapport enligt Guidelinen	
A. Årsredovisning (1 sida)	<i>Företagets nuvarande situation samt syftet med att ge ut en IK-rapport. Huvudsakliga resultat av att redovisa intellektuellt kapital (historiskt) Nya mål att uppnå genom kunskapsledningsaktiviteter (framtidsmål) (Kortfattad förklaring till vad en IK-rapport är)</i>
B Kortfattad företagsprofil (1 sida)	<i>Historik Produkter och/eller tjänster Resultat (Organisation)</i>
C Kunskapsskildring (Knowledge narrative) (1-2 sidor)	<i>Presentation av företagets produkter, tjänster och kunder Vilket användarvärde skapas Vilka kunskapsresurser krävs för att skapa företagets produkter och tjänster? Övergripande beskrivning av aktuella ledningsutmaningar</i>
D The Intellectual Capital Statement Model (1 sida)	<i>Endast en sida! Använd termer från Guidelinen såsom användarvärde, ledningsutmaningar etc. Undvik detaljer och fackspråk Bör vara enklare än modellen för internt bruk med t ex färre initiativ och indikatorer och endast två eller tre ledningsutmaningar</i>
E Ledningsutmaningar samt initiativ och indikatorer (6-10 sidor)	<i>Förklaring av ledningsutmaningar och anledningar till dessa Initiativ och resultat för det gångna året samt jämförelser med uppsatta mål Kortfattad introduktion till respektive initiativ för med bakgrund till problemets relevans, presentation av relevanta indikatorer inklusive utveckling och mål samt kommentarer rörande indikatorernas utveckling Sammanfattning efter varje ledningsutmaning rörande hur väl målen uppnåtts och kommande års mål och initiativ.</i>
F Redovisningsprinciper och revision (ca 1 sida)	<i>Vilka delar av företaget inkluderas i IK-redovisningen? Vilken period täcker redovisningen? Varifrån kommer värdet på indikatorerna? Vem har genomfört undersökningarna och hur har de gått tillväga Definitioner på olika tal och begrepp. Har redovisningen blivit reviderad av revisor?</i>

Bild 5 Analysmetod 1: Struktur för IK-rapport enligt Guidelinen
Källa; DMVTU, 2003a

Som komplement till analysen har ett betygssystem använts. Betygssystemet har tagits fram av uppsatsförfattarna för att på ett enkelt sätt visa läsaren hur väl företagen har följt Guidelinen. Betygsättningen på företagen har gjorts utifrån tre variabler:

JA!	Följer Guidelinen väl.
NJA!	Ger motsvarande information men är inte presenterad i likhet med Guidelinens uppställning eller så är informationen inte fullständig.
NEJ!	Följer varken Guidelinens uppställning eller informationskrav.

De punkter som väger tyngst för helhetsbilden av företaget är kunskapsskildring (C), modell (D), samt utmaningar, initiativ och indikatorer (E) eftersom de är mest informativa gällande företagets strategi och värdeskapande.

Delproblem två, om analysmodellen fungerar som verktyg för analys av danska företags IK-rapporter, har utretts genom att analysera om nedanstående punkter (se analysmetod 2) går att uppfylla/få svar på. Modellen är en sammanfattning av teorikapitlet som rör analysmodellen. Svaren fås från analysmodellen som fått sina beståndsdelar genom den empiriska studien där företagens rapporter har granskats över två till fyra år. Analysmodellerna för respektive företag har fyllts i av uppsatsförfattarna och innehållet utgörs, liksom teorin förespråkar, endast av indikatorer.

Resurser- svarar kolumnen på frågorna:	Aktiviteter- ger kolumnen möjlighet att:	Effekter- kolumnen ska ge underlag för:
✓ Är företagets resurser konkurrenskraftiga	✓ Utvärdera ledningens förmåga att utveckla de anställda, organisation och kundkontakter	✓ Beräkningar om företagets kunskapsledning fungerar för att få en uppfattning om stabiliteten
✓ Vad kan företaget ge framtida anställda i form av utbildning	✓ Utvärdera anställdas utvecklingsmöjligheter	✓ Mätningar av anställdas trivselfaktor
✓ Vilka kundrelationer har företaget och hur utvecklas de över tid	✓ Utvärdera hur kundrelationer utvecklats för att kunna bedöma kundbasens risk	✓ Mätningar av kundernas belåtenhet med företagets varor och tjänster
√= uppfyllt X= ej uppfyllt		

Bild 6 Analysmetod 2: Utvärderingsmodell för analysmodellen

Källa; DMVTU, 2003b, Egen modell

För huvudproblemet ska en mer djupgående analys göras där lärdomar från de två delproblemen ska kopplas till mer grundläggande redovisningsteori. Detta kommer att ligga som grund och förklaring till de slutsatser som dras i uppsatsens avslutande kapitel.

3.5 Validitet och reliabilitet

Inre validitet indikerar om undersökningen mätt det den avser att mäta, det vill säga hur väl resultatet stämmer överens med verkligheten.⁷⁴ Eftersom undersökningen bygger på företagets IK-rapporter och avser att utreda hur företag redovisar sitt intellektuella kapital bör den inre validiteten vara hög. Uppsatsen inre validitet är delvis påverkad av det faktum att uppsatsförfattarna har analyserat en löpande text men den diskussionen är mer relevant för reliabiliteten. Yttre validitet handlar om undersökningens generaliserbarhet.⁷⁵ Denna kan ifrågasättas då fallstudien bygger på en djupdykning i fem företag. Det är inget stort urval av populationen som enligt DMVTU utgörs av cirka 100 företag. Då urvals företagen enligt DMVTU är representanter för Guidelinen anser uppsatsförfattarna dock att generaliserbarheten är godkänd.

Hög reliabilitet kännetecknas av att undersökningen kommer att generera samma resultat om den upprepas. Reliabiliteten är med andra ord ett mått på uppsatsens tillförlitlighet.⁷⁶ Eftersom en kvalitativ undersökning lämnar mycket utrymme för subjektiva tolkningar kan reliabiliteten alltid ifrågasättas. Naturligtvis blir resultatet påverkat av uppsatsförfattarnas bedömningar men genom att arbeta fram konkreta analysmetoder har det syftats till att få en tydligare struktur och därigenom förbättra reliabiliteten.

⁷⁴ Merriam, 1998

⁷⁵ ibid

⁷⁶ ibid

4 Empiri

Här presenteras en sammanställning av varje företags externa redovisning av intellektuellt kapital. För Carl Bro och Coloplast har rapporter från fyra år använts, för DIEU och KMD har tre år använts och för COWI två år. Informationens uppdelning följer modellen som presenteras i metodkapitlet. Därefter följer de ifyllda analysmodellerna för respektive företag.

4.1 Hur väl följer företagen Guidelinen?

4.1.1 Generellt om IK-rapporterna

Carl Bros IK-rapport, 1999, 2000, 2001 (samt 2002)

Carl Bro levererar kunskap genom rådgivning, analyser och projektledning. Carl Bro presenterar 2001 en separat IK-rapport om 22 sidor där hälften är bilder som illustrerar företagets olika verksamhetsområden. Carl Bro har senaste året inte producerat någon separat IK-rapport för externt bruk då företaget har genomgått en global omorganisation och därför behöver revidera tidigare modeller. Därför baseras analysen på IK-rapporten från år 2001. Tidigare IK-rapporter påminner mycket om den för 2001, dock har presentationen för varje år utvecklats och blivit mer omfattande. Till exempel presenteras 2001 fler indikatorer än tidigare. Företaget uppger inte att de följer Guidelinen.

Coloplasts IK-rapport, 1999/2000, 2000/2001, 2001/2002 samt 2002/2003

Coloplast producerar sjukvårdsmaterial inom bland annat kontinens-, stomi-, skinn- och sårvård. Företaget har gett ut IK-rapporter 6 gånger och inkluderar dem i årsredovisningarna. Rapporterna över de fyra granskade åren är ungefär lika omfattande i form av sidutrymme. Året 99/00 inkluderas i analysen eftersom den skiljer sig markant från följande års rapporter. Företaget uppger inte att de följer Guidelinen.

COWIs IK-rapport, 2001/2002 samt 2002/2003

COWI är norra Europas ledande konsultgrupp och har tjänster inom 29 områden som kan grupperas inom tre huvudområden; socio-economics, engineering och environmental science. Företaget var med och utvecklade Guidelinen och har gett ut IK-redovisningar i fem år, men uppger inte att de följer den. IK-rapporten är en del av den kompletta årsredovisningen och består av ca 6 sidor. Eftersom de två rapporterna är uppbyggda precis likadant ges inga kommentarer om utvecklingen.

DIEUs IK-rapport, 2000/2001, 2001/2002 samt 2002/2003

DIEU är Danmarks största privata leverantör av kurser, utbildning och verksamhetsutveckling. Företaget ger sedan 1998 ut en redovisning av det intellektuella kapitalet och sedan år 2000 baseras den på Guidelinen, i den senaste redovisningen uppger de inte längre att de följer Guidelinen. Redovisningen lämnas i en fristående bilaga, men sedan 2001 publiceras den endast på internet. Den senaste redovisningen omfattar ca 25 sidor, tidigare år har storleken varierat mellan 15 och 30 sidor.

KMDs IK-rapport, 2000, 2001 samt 2002

KMD producerar IT-lösningar för den offentliga sektorn. Företaget har givit ut IK-rapporter sedan 1998 och ger ut dem som en del i den vanliga årsredovisningen. Rapporten år 2002 är på

23 sidor vilket är en kraftig ökning från året innan då den var på cirka 15 sidor (mindre format). Företaget upger att de följer Guidelinen.

4.1.2 Årsredovisning

Carl Bro

Syftet med rapporten är att belysa i vilken grad Carl Bro innehar och utvecklar förutsättningarna för att leverera intelligenta lösningar och därmed säkra den framtida intjäningsförmågan. Ledningens ambition är att sätta fokus på värdeskapande i förhållande till fyra av verksamhetens områden; kunder, anställda, omvärlden och ägare. IK-redovisningen avspeglar därutöver dimensionernas ansvar, miljö och ekonomi, inspirerade av Global Reporting Initiatives (FNs miljöprogram).

Coloplast

Coloplasts syfte med att ge ut IK-rapporter är att visa för utomstående hur företaget styrs och manövreras för att skapa värde. Företaget nämner inte inledande några resultat av att redovisa intellektuellt kapital och inte heller några mål att uppnå genom kunskapsmanagementaktiviteter. Det finns inte heller någon förklaring till vad en IK-rapport är för något.

COWI

COWI ger i sin IK-rapport en mycket kortfattad information om företagets nuvarande situation och vad som hänt under året. Företaget använder IK-redovisning för att säkerställa att företaget är på rätt väg i bibehållandet och utvecklandet av sitt intellektuella kapital. Utöver detta informerar COWI inte om några positiva resultat med att framställa en IK-rapport. Det ges inte heller någon information om målen med företagets kunskapsledning eller utmaningar för styrningen av det intellektuella kapitalet. Denna information finns dock till stor del med i resten av årsredovisningen, men en inledande sammanställning saknas i IK-rapporten.

DIEU

IK-redovisningen ger en bild av DIEUs kunskap, vetande och framtidsmöjligheter samt stödjer företagets ledningsfilosofi. Redovisningen ger även intressenterna, till exempel nuvarande och potentiella kunder, anställda och samarbetspartners, en bild av företagets utveckling, kunskapsresurser, kompetens samt resultat.

IK-rapporterna används som internt styrningsverktyg och genom att den enbart finns på hemsidan kan redovisningen bli så enkel som möjligt, samtidigt som användaren kan söka kompletterande information på företagets hemsida.

Företaget vill utveckla kunskapsresurserna i takt med kundernas behov och önskemål. För att kunna göra det har de i den senaste redovisningen definierat olika fokusområden, tidigare år benämnda ledningsutmaningar, som de ska satsa på under det kommande året.

KMD

Ambitionen med IK-rapporterna är att ge utomstående personer insikt i KMDs utmaningar och möjligheter gällande företagets resurser. Rapporten är inriktad på att förmedla företagets strategi genom att presentera överordnade strategiska mål och möjligheter i de utmaningar som ledningen står inför samt styrka dessa med indikatorer.

IK-rapporterna används som internt styrningsverktyg och finns tillgänglig och uppdaterad för alla anställda på intranätet.

Inledande uppger KMD en förändring i strategierna. Istället för att rekrytering är en del av strategierna fokuserar nu företaget på ledarskapsutveckling, det vill säga att kontinuerligt utveckla ledarskapskompetens. De uppger även en ny strategi som innebär att de ska förbereda och utveckla KMDs relationer och affärer med staten.

Introduktionen till IK-rapporten är textmässigt liknande genom åren. Ingen av rapporterna har något tydligt avdelat kapitel för en kort årsredovisning och inte heller någon förklaring till vad en IK-rapport är.

4.1.3 Företagsprofil

Carl Bro

Carl Bro presenterar ingen historik. I löpande text utspritt i broschyren ligger företagsinformation, vilka branscher samt i vilka länder företaget är representerade.

Coloplast

Ingen företagsprofil görs inom ramen för IK-rapporten. Rapporten är dock inkluderad i den vanliga årsredovisningen där sådan information kan hämtas.

COWI

Det ges ingen historisk överblick över COWIs utveckling eller organisation. Genom en ingående beskrivning av sex projekt i företagspresentationen får användaren en god blick över företagets tjänster, men ingen information ges i IK-rapporten.

DIEU

DIEU presenterar en kort bild av företaget med generella fakta, ledning, personalklychor, vision, och framtidstro. Det ges även en sammanfattande resultat- och balansräkning.

KMD

KMD presenterar ingen företagsprofil i form av historik, produkter och tjänster, resultat och företagets organisation. Dock ingår IK-rapporten i den vanliga årsredovisningen och ur den kan mycket av informationen hämtas. På samma sätt är det för föregående år.

4.1.4 Kunskapsskildring

Carl Bro

Carl Bro använder sig inte av något kunskapsskildringskapitel enligt Guidelinen utan har informationen presenterad i bilder på olika projekt där företaget har medverkat. Carl Bro redogör för svårigheterna i projekten samt kundnyttan i textutor till bilderna. Som komplement presenteras i löpande text en bild av företagets resurser, i form av kunskap, vilka ska utvecklas och tillföra kundvärde.

Coloplast

Det finns inget samlat kapitel där Coloplast visar kopplingen mellan företagets produkter/tjänster, användarvärde och kunskapsresurser utan det är upp till användaren att tyda

detta ur den löpande texten. Kunskap och kunskapsresurser är inget som det fokuseras nämnvärt på varför det även med texten som hjälp kan vara svårt att urskilja en kunskapsskildring. Det finns inte heller någon sammanställning av aktuella ledningsutmaningar. Historiskt har det sett liknande ut i IK-rapporterna.

COWI

Informationen i COWIs rapport är mycket splittrad och det är svårt för användaren att få en överblickbar bild av företaget. I samband med företagspresentationen ges en kort förklaring till vilket värde företaget vill ge sina kunder inom de olika projekten. Viss information om användarvärde finns även med i IK-rapporten, både generellt och inom de tre olika områden som specificeras i rapporten; klienter & marknad, organisation samt personal. Det finns även information om de kunskapsresurser som behövs för att kunna skapa detta värde och informationen mynnar ut i beskrivningar av de ledningsutmaningar som är relevanta för kommande år. I ett underkapitel till den finansiella redovisningen finns även information om kundvärde, organisation, personal och arbetsmiljö.

DIEU

I beskrivningen av DIEUs tjänster, kunder och användarvärde märks en stor skillnad mellan redovisningarna för de olika åren. Alla års kunskapsskildringar innehåller företagets motto, värderingar och vision samt utvecklar vilket värde de vill ge kunderna. Första året ges därefter en tydlig modell av vilka utmaningar företaget ska fokusera på för att kunna skapa detta värde tillsammans med initiativ och indikatorer för att mäta uppfyllnadsgraden. Året därefter ges i en löpande text information om företagets framtida värdeskapande och vilka utmaningar som krävs för att nå detta. Även senaste året ges informationen om företagets kunskapskapital, nu mycket kortfattat, i en löpande text men nu kallas det istället ”utmaningar för olika fokusområden” för det kommande året. I presentationen av de olika fokusområdena anges även mycket kortfattat vilka olika strategiska fokusområden som ska stärkas.

KMD

KMD använder sig år 2002 inte av något kunskapsskildringskapitel enligt Guidelinen utan redovisar på ett eget sätt genom att presentera vägen från koncernstrategi till mål. Detta gör de genom att i en modell redovisa företagets mission, strategiska mål och ledningsutmaningar. Användarvärde och kompetensresurser berörs inte nämnvärt i rapporten, varken i modeller eller i text. Användaren får därför inte någon bild av företagets resurser, i form av kunskap, vilka ska utvecklas och tillföra användarvärde. År 2001 finns det en kunskapsskildring fast det framgår dåligt att det är just en sådan. Kunskapsskildringen har fått benämningen "KMD i praxis" och går igenom produkter/tjänster, användarvärde och kunskapsresurser. 2000 års rapport är tydligare med information som berör kunskap. Dock finns där inga kopplingar till några ledningsutmaningar utan endast till strategiska mål. Strategiska mål är mer övergripande och inte praktiskt förankrade likt utmaningar. Rapporterna från 2001 och 2002 innehåller en inledande uppställning av ledningsutmaningar vilket den från 2000 inte gör.

4.1.5 The Intellectual Capital Statement Model

De grafiska modellerna som presenteras nedan är förenklingar av de modeller företagen presenterar. Syftet är visualisera modeller för att visa på likheter och skillnader mellan företagen.

Carl Bro

Indikatorerna som förklarar hur man har följt upp sina utmaningar presenteras i en nyckeltalstabell på en sida. Modellen gör ingen återkoppling från indikatorer till initiativ och utmaningar. Utöver nämnda tabell genomför Carl Bro varje år en tillfredsställelseundersökning bland de anställda som också presenteras med en nyckeltalstabell. Carl Bro har förändrat sitt sätt att mäta sina kapitalresurser från året innan. Företaget använder inte den begreppsapparat som föreslås av Guidelinen.

Carl Bros modell för nyckeltal år 2002									
2001/2000	2002	97/98	98/99	99/00	2001	2001	2001	2001	Mål
Kapital resurser	Kapital resurser	Total	Total	Total	Total	Region, DK	Industri, Marin & Miljö	UK, Irland	4 år fram.
Human	Kunderna Anställda Omvärden Ägare								
Kund									
Image									
Innovation									
Process									
It									

Bild 7 Carl Bros modell

Coloplast

Coloplast gör ingen modell likt den som rekommenderas av Guidelinen, istället gör de en uppställning som enbart visar alla indikatorer. Indikatorerna är uppdelade på fyra områden: kunder, personal, samhället och aktieägare. Uppställningen är på en sida och lättöverskådlig. I modellen finns en kolumn som talar om vilken enhet som indikatorn mäts i, och en som visar målen för nästkommande period. Modellen presenterar indikatorer från fem år tillbaka. I IK-modellen finns det efter varje indikator en hänvisning till antingen en möjliggörare eller ett resultat samt på vilken sida läsaren kan finna förklarande text om dessa. Problematiskt för användaren är att inte alla siffror stämmer med föregående års rapporter.

Coloplasts modell 02/03							
Områden	Indikatorer	Enhet	5 års siffror	mål	Möjliggörare	Resultat	Sidnummer
Kunder		(exempel:					
Personal		% , nr,					
Samhälle		index,					
Aktieägare		DKK)					

Bild 8 Coloplasts modell

Inledande förklarar Coloplast att rapporten kommer att presentera strategier och managementmål som följs upp med möjliggörare och resultat. De använder alltså inte de begrepp som finns i Guidelinen. Strategierna och managementmål finns inte uppställda senare i rapporten utan endast möjliggörare och resultat.

Modellerna i Coloplasts IK-rapporter från 00/01 och 01/02 är snarlika den som finns i 02/03 men rapporten från 99/00 skiljer sig helt och hållet. I denna rapport har Coloplast på ett bättre sätt följt Guidelinen. Modellen visar koppling mellan mål/mission, möjliggörare och resultat. Dessa presenteras med siffror för året, gångna år samt framtidsmål.

COWI

COWI nämner att de varit med och utvecklat Guidelinen, men använder ändå inte intellectual capital statement model. Överlag är det svårt att se på vilket sätt de följer Guidelinen då de inte heller använder några av de termer som rekommenderas. Istället presenterar de något som liknar den färdiga analysmodellen, men med andra kunskapsområden. Modellen inkluderar på vissa ställen dessutom pilar som indikerar om målen för senaste året är uppfyllda, men de verkar sakna konsekvens. IK-rapporten innehåller även ett antal diagram som illustrerar vissa av nyckeltalen.

COWIs modell									
	Resurser			Processer			Resultat		
	02/03	01/02	00/01	02/03	01/02	00/01	02/03	01/02	00/01
Klienter & Marknad	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Organisation	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Personal	•	•	•	•	•	•	•	•	•

Bild 9 COWIs modell

DIEU

DIEU presenterar i redovisningen för år 00/01 the intellectual capital statement model på ett uppslag och visar däri sju stycken ledningsutmaningar samt initiativ och indikatorer för utvärdering och mätning av resultaten. Resten av redovisningen är uppdelad i olika kapitel som presenterar de olika utmaningarna närmare. Där presenteras även tabeller med nyckeltal för respektive område. Slutligen presenteras även de ledningsutmaningar företaget fokuserat på det senaste året och dess resultat.

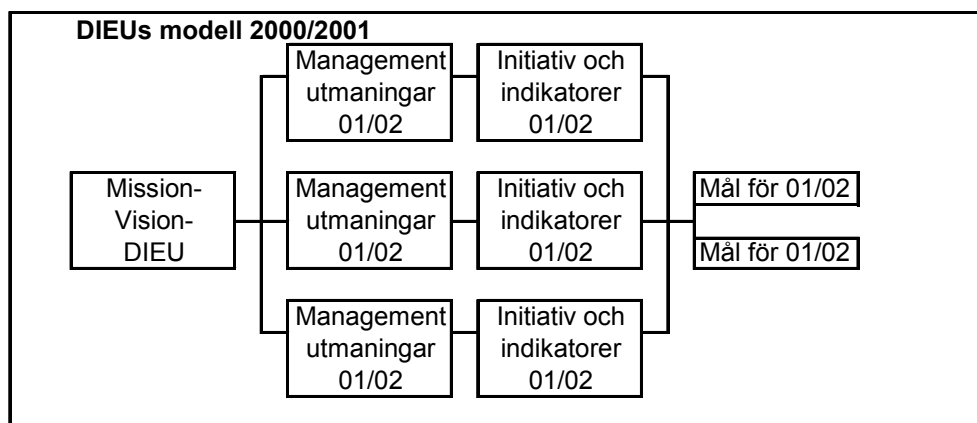

Bild 10 DIEUs modell

I IK-redovisningen år 01/02 och 02/03 presenterar DIEU inte längre sina ledningsutmaningar, initiativ och indikatorer i någon modell utan allt sker i löpande text. Däremot presenteras fortfarande nyckeltalen för respektive område i tabeller. Dessa presenteras för mellan 2 och 5 år, utan en tydlig förklaring till varför åren varierar. För vissa av indikatorerna presenteras mål för

kommande år, men inte för alla. Inte heller här ges någon anledning till varför. Det presenteras inte någon förklaring till varför företaget uppnått sina resultat, tabellerna visar till exempel att nyckeltal stärkts men det finns inte någon förklarande text om den värdeskapande processen bakom förändringarna.

KMD

Övergripande är rapporten omfattande men någon sammanställning på en sida finns ej. KMD använder inte modellen för intellektuellt kapital som presenteras i Guidelinen. Företaget använder sig istället av en egen modell som är uppdelad i flera delmodeller, utspridda i IK-rapporten. Begrepp som används i modellerna är mål och uppföljning 2002, insatser 2002 och för 2003 och mål 2003. Som rubrik till modellerna står strategiska målet för området samt vad ledningsutmaningen innebär (se nedan). Begreppen känns delvis igen från Guidelinen. Modellen är uppbyggd på så vis att en måluppföljning för året görs där indikatorer presenteras. Vidare står de insatser (initiativ) som har skett under året och ska ske nästkommande år samt målen för dessa. I modellerna görs uppdelning på personal, kunder, processer och teknologi men KMD använder inte begreppen utan låter ledningsutmaningarna representera dessa. Det finns indikatorer, utöver de som presenteras i modellerna, som visas genom stapeldiagram. Diagrammen visar inga exakta tal utan användaren får genom staplarna uppskatta vad värdena är. Skalan i diagrammen varierar och det är inte tydligt vad som är max i intervallet.

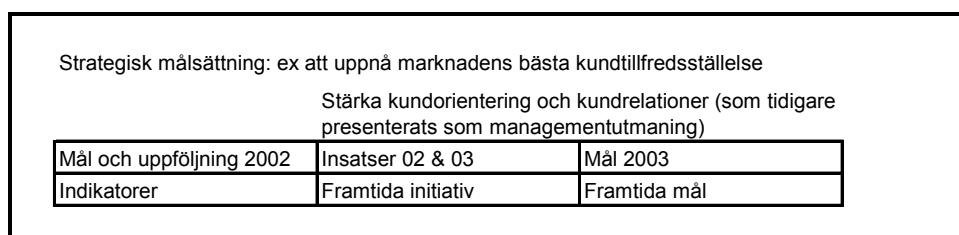

Bild 11 KMDs modell 2002

Även för 2000 och 2001 är modellerna utspridda på olika sidor i rapporten och uppdelade på olika områden som följer strategiska mål (2000) eller ledningsutmaningar (2001). I takt med att strategiska mål/ledningsutmaningar har ökat genom åren så har även antalet delmodeller ökat.

2002 och 2001 års modeller liknar varandra men den från år 2000 skiljer sig lite. Där presenteras även ledningsutmaningar och indikatorer kopplade till framtida insatser och mål. Denna modell är mer lik Guidelinens exempel (se nedan).

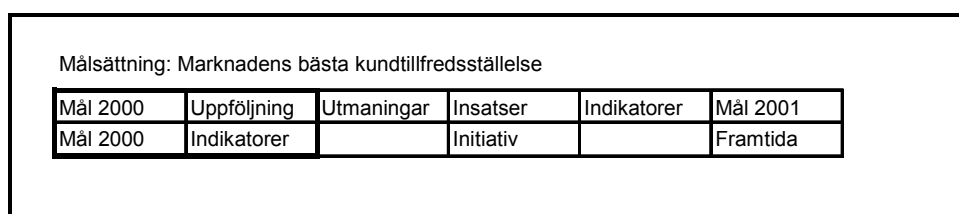

Bild 12 KMDs modell 2000

Även i rapporten från år 2001 finns det kompletterade diagram som ger ytterligare indikatorer. Här förklaras även vad max är (5). I 2000 års liknande diagram är max istället 4. 2000 års rapport innehåller även några andra diagram som inte syns i de andra årens rapporter.

4.1.6 Ledningsutmaningar samt initiativ och indikatorer

Carl Bro

Carl Bro presenterar kortfattat sina externa ledningsutmaningar i löpande text. Man följer sedan dåligt upp de kommenterade ledningsutmaningar med vilka initiativ som bör genomföras. De initiativ som ligger bakom årets indikatorer finns beskrivna i den löpande texten och ingen sammanställning av dessa finns att tillgå. Carl Bro gör ingen uppställning som visar på sambandet mellan användarvärde, utmaningar, initiativ och indikatorer vilket försvårar analysen av företagets intellektuella kapital. Carl Bro presenterar resultaten för det gångna året, dock görs ingen måluppföljning.

Coloplast

Ledningsutmaningarna finns beskrivna i den löpande texten. Det finns dock ingen sammanställning av dem med tillhörande förklaring till anledningen varför de är aktuella för företaget. Det finns inte heller någon koppling mellan utmaningarna och företagets ”möjliggörare” och ”resultat”. I anknytning till texten ställs små modeller upp som visar på kopplingen mellan möjliggörare och resultat. Enligt förklaringar till redovisningen ska möjliggörarna ses som initiativ och resultat som indikatorer. I texten presenteras även indikatorer kopplade till initiativen både i tal och i diagram. I rapporten för 01/02 finns samma små modeller som förklarar sambanden mellan möjliggörare och resultat. Även år 00/01 finns dessa modeller fast i dessa finns även företagets mission kopplad till möjliggörarna. Måluppföljning som endast görs på indikatorer är ganska dålig i texten men desto bättre i modellen.

COWI

Under rubriken Intellectual capital report 02/03 ges under tre olika delkapitel; klienter och marknad, organisation samt personal, även en kortfattad information om företagets värderingar och ledningsutmaningar och ett försök att koppla dem görs. Resultaten för förra året beskrivs i analysmodellen, men ingen förklaring till vilka initiativ som lett till dessa indikatorer ges. Överhuvudtaget ges inte någon information om initiativen som används. Några få indikatorer beskrivs i texten samt i diagram och kommenteras kortfattat, men ingen information ges om måluppfyllnad. Under kapitlet i den finansiella redovisningen beskrivs vilka initiativ som gjorts de senaste åren. De kopplas dock inte heller där till ledningsutmaningarna eller mål eller förklaringar till utvecklingen. Slutligen finns inte heller några slutsatser av ledningsutmaningarna.

DIEU

Första årets IK-redovisning är som tidigare nämnt utformad helt enligt Guidelinens rekommendationer. Åren därefter ger DIEU information om sina ledningsutmaningar i flytande text för att senare utveckla dem inom varje delkapitel men ger ingen tabellarisk sammanställning. Även de initiativ företagen ska använda sig av för att nå målen presenteras kort, men inte lika utförligt som till exempel indikatorerna i form av nyckeltal. Dessutom presenteras inte någon information om de initiativ som ledde till förändringen i indikatorerna. I redovisningen 01/02 presenteras en någorlunda utförlig information om vad företaget verkligen har gjort under året, medan redovisningen för år 02/03 till övervägande del fokuserar på framtiden.

Ledningsutmaningarna som presenteras i redovisningen 00/01 berör åtta områden. I modellen ges en direkt koppling till de insatser och indikatorer som ska användas och blir därigenom

lättförståelig. Resten av redovisningen är uppdelad i ett antal delkapitel som tillsynes inte har någon koppling till utmaningarna. I delkapitlen presenteras DIEUs vision samt vilka åtgärder som vidtagits på respektive område och nyckeltal som illustrerar detta. Slutligen ges även en sammanställning av de utmaningar som specificerades i förra årets redovisning och resultaten av dessa.

Ledningsutmaningarna som presenteras i redovisningen år 01/02 berör fyra områden. Detta år är resten av redovisningen uppdelad i delkapitel med samma rubriker som utmaningarna, men samma slags information presenteras som året innan. Ledningsutmaningarna är alla för framtiden och det ges inte någon sammanställning av vilka utmaningar de arbetat med under året.

I redovisningen för år 02/03 presenteras sex olika ledningsutmaningar (fokusområden), alla för framtiden. Efter varje fokusområde specificeras de strategiska fokusområdena vilka kan sägas vara en kombination av mer specificerade utmaningar och initiativ. Resten av IK-redovisningen består av fyra delkapitel där resultaten av förra årets ledningsutmaningar indirekt presenteras.

KMD

De ledningsutmaningar och initiativ som ligger till grund för årets indikatorer finns beskrivna i den löpande texten men ingen sammanställning av dessa finns att tillgå. Användaren kan dock finna några av dem i föregående års IK-rapport. KMD gör ingen uppställning som visar på sambandet mellan utmaningar, initiativ och indikatorer vilket försvårar analysen av företagets värdeskapande. Texten förklarar dock på ett bra sätt kopplingarna men är inte särskilt informativ om hur företaget rent praktiskt har genomfört initiativen. Måluppföljning görs med avseende på indikatorer men utan fokus på om ledningsutmaningarna är lösta. Det finns inget genomgående mönster över åren som tydliggör ledningsutmaningarna, initiativ och indikatorer. Det finns inte heller några rubriker som underlättar för användaren.

4.1.7 Redovisningsprinciper och revision

Carl Bro

Carl Bro presenterar G.R.I, Global Reporting Initiatives (FNs miljöprogram) som inspiration till kunskapsredovisningen. Områden som fokuseras av G.R.I är miljö, ansvar och ekonomi. Dock presenteras ingenting om vilka principer som har värderats i framtagningen av informationen – Carl Bro följer inte Guidelinen på dessa punkter.

Carl Bro gruppens kunskapsredovisning har inte blivit reviderad av företagets revisorer. Senaste årets kunskapsredovisning som ligger som en del av årsredovisningen har dock blivit reviderad då hela årsredovisningen är kommenterad av revisorerna, denna information är dock mycket knapphändig. Den externa kunskapsredovisningen från år 1999 skiljer sig dock då den är separat reviderad.

Coloplast

I avsnittet redovisningsprinciper ges inte den information som Guidelinen förespråkar. Istället förklarar företaget hur rapporten ska läsas och ger information om vilka indikatorer som har försvunnit från tidigare år. 02/03 års rapport har inte genomgått någon revision från utomstående utan endast reviderats internt. Så såg det ut även året innan där Coloplast dock påstod att de förberedde rapporten för att den i framtiden ska kunna revideras externt.

COWI

Det finns ingen information om vilka principer företaget använt för att utveckla IK-redovisningen. COWI har inte låtit en revisor granska IK-rapporten.

DIEU

År 00/01 samt 01/02 presenterade DIEU en helsida i sin redovisning med de redovisningsprinciper man använt. Här informerades bland annat om principerna för periodisering, kontinuitet, hur kurserna klassificeras i tabellerna, och hur de löpande och årliga mätningarna utförs. I IK-rapporten för 02/03 finns denna information uppdelad efter varje delkapitel. DIEU har inte låtit någon extern revisor granska IK-rapporten.

KMD

KMD gör en utförlig genomgång av redovisningsprinciper där de uppfyller samtliga punkter enligt Guidelinen. De räknar också upp en del krav på redovisning som de i rapporten försöker uppfylla: relevans, tillförlitlighet, förståelse, väsentlighet, fullständighet, substans, neutralitet och kontinuitet. Här uppges även hur många anställda företaget har. Samma principer har använts genom åren och kapitlet är uppställt på liknande sätt.

KMDs revisorer har tittat och godkänt IK-rapporten och ger utlåtandet att det inte har kunnat identifiera något som motsäger att de har följt ovan nämnda redovisningsprinciper. Även tidigare års rapporter har reviderats.

4.2 Analysmodellen

Samtliga indikatorer som presenteras i de genom åren utgivna IK-rapporterna har av uppsatsförfattarna förts in i analysmodellen. Modellerna presenteras på efterföljande sidor.

4.2.1 Carl Bro

	1999	2000	2001	2002
Effekter				
1 Tillfredsställelse bland anställda i %	70	73	73	91
-.- Deltagande	87	89	90	16
-.- Generell tillfredsställelse				
2 Personalegång i % av genomsnittligt antal anställda	3,4			
3 Image undersökning (1-5), förstår kundens situation				
Resurser				
1 Genomsnittligt antal anställda	1439	1553	2001	1370
2 Könsfördelning i %				
Män	72	71	69	69
Kvinnor	28	29	31	31
3 Genomsnittlig ålder	44	43	42	48
4 Utbildning i % Ingenjörer	16	20	19	19
-.- Övriga akademiker	22	19	18	18
-.- Mellanutbildade	9	9	7	7
-.- Övriga	14	17	18	18
5 Tvåspråk (multi disciplinär) i %	44	39	43	43
6 Internationellt anställda med primär aktivitet utanför Danmark i %				
Resurser				
1 Omsättning fördelad på privata/offentliga kunder	70/30	73/27	58/42	
Effekter				
1 Tvåspråkiga projekt med honorar över 50000 dkk i %	94	92	95	94
2 Kundtillfredsställelse i %	95	95	97	98
3 Kundlojalitet i %	3,5			
4 Image undersökning (1-5), intryck av C.B.	13	10	15	
5 De 5 största kundernas andel av produktionsvolymen i %	19	16	21	
6 De 10 största kundernas andel av produktionsvolymen i %				
Resurser				
1 Omsättning fördelad på privata/offentliga kunder	70/30	73/27	58/42	
Effekter				
1 Ranking bland ingenjersstuderande som framtida arbetsgivare	8	5	6	
2 Ideal företaget i %	8	8		
3 Ideal företaget, ranking	13	14		
4 Potentiell framtida arbetsgivare i %	28	35		
5 Genomsnittligt antal fraträdd på hemsidan/månad	67300	134100	109500	
6 Antal olyckor på arbetet			8	
7 Image undersökning, skala 1-5				
-.- Utveckling av produkt och kunskap	3,3			
-.- Kvalitet i leveranser och lösningar	3,4			
-.- Trovärdighet och genomslagskraft	3,5			
-.- Hälsyn till människor och miljö	3,5			
Resurser				
1 Antal arbetsplatser globalt	2130	2187	2080	2080
2 Delade kunskapsdokument på intranätet	5300	5300	13000	13000
3 Delade kunskapsdatabaser i A4 format	125611			
4 Delade kunskapsdatabaser i Gbgbylte	18			
5 Andel som är uppdaterade i %	80	80	85	85
6 Cross sales i %	9	9	9	9
Resurser				
1 Antal anställda med möjlighet för distansarbete i %	46	43	19	19
Effekter				
1 It investeringar/anslådd	19500	24500	26400	
Resurser				
1 Innovationsaktivitet, antal utvecklingsprojekt	181	174		
2 Innovationsaktivitet/anställd i %	13	11		
3 FIU investeringar/anställd	8900	10300		
4 Dokumenterad efterföljning av valdatabankens etiska regler		Genomförd		
5 Förmåga att leva upp till missionen		Ökande		
6 Förmåga att leva upp till visionen		Ökande		
Resurser				
1 It investeringar/anslådd	19500	24500	26400	

Carl Bro har en konsekvens i sina mätpunkter, överlag presenteras samma indikatorer från år till år, bortsett från år 2002 då Carl Bro på grund av omorganisation valt att inte producera en extern IK-rapport. Några få indikatorer presenteras inte längre, bland annat har imageundersökningen om företaget helt tagits bort.

4.2.2 Coloplast

	00/01	01/02	02/03		00/01	01/02	02/03		00/01	01/02	02/03
Effekter	3.71	3.83	3.87	Aktiviteter	9	6.8	6.6	Resurser	64	67	65
1 Personaltäthetsindex	2.1	2	1.6	1 Onsatning anställda (turnover) i %	15.7	16.3	14	1 Internt rekryterade ledningspositioner,	54	51	52
2 Frånvaro, Helld	6.3	6	5.6	-.-, Helld	20.9	24.5	24.5	-.-, Danmark	958	1020	
-.-, Tjänstställda	2.7	2.5		-.-, Tjänstställda				-.-, Utomlands	45	55	45
-.-, Utomlands	677	1441	1679	2 Personaltäthets mätpunkter,	1	1	2	2 Onsatning/ansälld (tdkk)	165	169	161
3 Anställingsansökningar, spontana, Helld	2335	2909	2395	-.-, Danmark	6	8	9	3 Vinstansälld (tdkk)	1021	1157	982
-.-, Tjänstställda	2585	4688		-.-, Utomlands	16	16	13	4 Rörelsesutlåt/ansälld (tdkk)	65		
-.-, Utomlands	46	59	54	3 Jobbrotation, Danmark	4.4	5	11	5 Inläkt/ansälld (tdkk)			
4 Olyckor, Antal	15	17	14	4 Träningssagar/ansälld	6855			6 Team under egen ledning i %			
-.-, Antal /miljon arbetstimmar	5			5 Träningssuifiter/ansälld	18						
5 Anställda efter trainee utbildning				6 Trainee utbildning	432	1312	518				
				7 Nya medarbetare							
Effekter	94	100	104	Aktiviteter	100	136	116	Resurser	180	217	244
1 Klagomål	97.8	97.6	97.1	1 Samarbete med användare och professionella vårdgivare (index)	19	16	20	1 Patent rättigheter			
2 Kundnöjdhet i %				2 Kundnöjdhets mätpunkter							
Effekter	3	1		Aktiviteter	23	28	35				
1 Klagomål från grannar	112	100	83	1 Sökta patent	3.9	3.7	3				
2 Miljöeffekter, Processavfall	110	100	96	2 FOU kostnader i %	46	72	55				
-.-, Känsliga organiska komponenter	109	100	93	3 Utvecklingsprojekt genom AIM processen							
-.-, Elektriskt kons.	114	100	94								
-.-, Vatten konsumtion	57.9	-2.7	1.1								
3 Avkastning till aktieägare, i % på 1 år	22.3	17.3	14								
-.-, i % på 5 år	708	928	1052								
4 Ekonomiskt samhällsbidrag (mökk)	97.9	95.8	96.6	Aktiviteter	5	2					
5 Leveransplänghet				1 Förbättringar på miljö-kontrollsystem	0	0					
				2 Förbättringar på kvalitetslednings-kontrollsystem							
Effekter	00/01	01/02	02/03	Aktiviteter	00/01	01/02	02/03	Resurser	00/01	01/02	02/03
				1 Nya produkters bidrag till omsättning i %	239	29.5	30.5				

Coloplast presenterar med mycket få undantag samma indikatorer alla år. När det gäller personalresurser presenteras rena monetära värden snarare än kunskapsresurser. Det är även osäkert om avkastning till aktieägare samt ekonomiskt samhällsbidrag ska redovisas i modellen.

4.2.4 DIEU

	Effekter				Aktiviteter				Resurser			
	2000/2001	2001/2002	2002/2003		2000/2001	2001/2002	2002/2003		2000/2001	2001/2002	2002/2003	
Personal												
1 Personanvändning, totalt (1-5)	4,12	3,98	4,08		Nya anställda	42	13	1 Resurser	326	336	381	1 Resurser
2 Undervisares nöjdhetsgrad, totalt (1-5)	4,09	4,04	4,04		Förordnad personal, avskedad	2	11	2 -"- varav utländska	36	45	58	2 -"- varav utländska
3 Kundernas värdering av undervisare, undervisningsformerna (1-5)	4,3	4,4	4,4		Mobilitet, interna rekryteringar	18	12	3 Antal medarbetare	145	100	147	3 Antal medarbetare
4 Kursställans värdering, totalt (1-5)	4,46	4,44	4,4		Kompletionsutveckling, vidareutbildning, mDKK	2,4	2,3	4 -"- varav kvinnor	35-44	2-5	35-44	5 Medialålder *
5 Förordnad personal, frivillig		15	16		6 Vidareutbildning per fastanställd medarbetare, DKK	18258	17584	7 Antal år i företaget, median *	5	5	2-5	7 Antal år i företaget, median *
					7 Antal variabler som mäter personalnöjdhetsgrad *	8	11	8 -"- specialist	15	15	14	8 -"- specialist
					8 -"- undervisares nöjdhetsgrad *	6	6	9 -"-, merkonom	7	7	7	9 -"-, merkonom
					9 -"- kundernas värdering av undervisare *	4	4	10 -"-, kontorsutbildning	41	41	52	10 -"-, kontorsutbildning
					10 -"- kursställans värdering av DIEU *	4	4	11 -"-, kort vidareutbildning	28	28	40	11 -"-, kort vidareutbildning
					11 Nytt elektroniskt system för att förbättra uppföljning av medarbetaresamtal	4	4	12 -"-, lång vidareutbildning	44	44	45	12 -"-, lång vidareutbildning
								13 -"-, MBA	2	2	2	13 -"-, MBA
								14 -"-, PhD	1	1	1	14 -"-, PhD
								15 -"-, PhD studerande	2	2	2	15 -"-, PhD studerande
								16 Fackområde, antal undervisare, störför	214	214	179	16 Fackområde, antal undervisare, störför
								Ledaruveckling *	122	122	129	17 -"-, näst störst, personlig utveckling *
Kunder												
1 Kundtillfredsställelse, generellt (1-100)	78	78	79		1 Antal variabler som mäter kundtillfredsställelse *	12	12	1 Andel internationell omsättning i %	12,4	33	33	1 Andel internationell omsättning i %
2 Tillfredsställelse med kursen som helhet (1-5)	4,10	4,3	4,3		2 Öppna första internationella kontoret	Genomfört	Genomfört					
3 Kundlagområde, st	11	11	6		3 Tendensundersökning bland existerande och potentiella kunder	Genomfört	Genomfört					
4 Leverantörstillfredsställelse (1-5)	4,06	4,04	4,04									
Processer												
1 Anställdas tillfredsställelse med samarbetet med administration (1-5)	4,44	4,39	4,36		1 Tvärgående samarbete, antal projektgrupper	35	33	1 Antal processer	15	15	9	1 Antal processer
2 Andel inställda kurser i %	8	11	10,7		2 Antal projektdelagare	250	347	2 Mobilitet, utnärningar	4	4	7	2 Mobilitet, utnärningar
					3 Genomsnittligt deltagande per medarbetare	2,57	3,27					
					4 Procent av medarbetarnas deltagande i %	79	92					
					5 Antal variabler som mäter personalens tillfredsställelse med DIEU *	11	9					
					6 Antal variabler som mäter mobilitet *	Genomfört	4					
					7 Ny avdelning för e-service	Genomfört	Genomfört					
					8 Interneiserat system för att förbättra kontakten med undervisare	Genomfört	Genomfört					
					9 Översätta viaala delar av processhandboken och IT-systemet till Engelska	Ej genomfört	Ej genomfört					
Teknologi												
1 Nya e-learning produkter					1 Nya e-learning produkter	3	3					
2 Nya computersidor					2 Nya computersidor	3	10					

DIEU har utvidgat antalet indikatorer som mäts och presenteras de senaste två åren, vilket skett helt utan bortfall av tidigare indikatorer. Företaget presenterar inte några indikatorer när det gäller teknologi, vilket delvis kan förklaras av att DIEU är ett rent kunskapsföretag.

4.2.5 KMD

	2000	2001	2002	Aktiviteter	2000	2001	2002	Resurser	2000	2001	2002
Personal	1	4,56	1,75	1 Målnitkade rekrytering- och kompetensutvecklingsaktiviteter	genomfört			1 Projektledare som påbörjat eller har NCB-standard certifiering			7
	2	85	87	2 Medarbetargruppers kompetenser registrerade i SAP				2 Etablerade kompetensmodeller för KMD's flertalet professioner och jobb			
	3	76	82	3 Syntlogiora kompetenskrav för de stora medarbetargrupperna i %	0,8	0,9		3 Median ålder*		40-44	10-14
	4	89	89	4 Samtal med potentiella medarbetare	Uppfyllt			4 Antal år i företaget, median*			
	5	3,99	4,1	5 Medarbetare som haft P.U.L.S samtal med personlig utvecklingsplan i %	59, ej P.U.L.S	82	81				
	6	3,7	3,85	6 Anpassa antalet utbildade bland personalen till verksamhetsutvecklingen	Ej uppfyllt						
	7	4,17	3,96	7 Antal variabler som mätt personalhögskolepoäng*	3	6	7				
	8										
Kunder	1	2,1	2,48	1 Genomförda fokusgruppmöten med nyckel- och stora företag i %	<100						
	2	2,55	2,73	2 - " -övriga företag i %							
	3		3,04	3 Löpande följa kundtillfredsställelsen kvartalsvis på produktområdena	Delvis uppfyllt						
	4		4,1	4 Kartlägga problem inkomna till Helpdesk	Uppfyllt						
Processer	1	3,7	4,06	1 Alltjäta fokusgruppmöten med it-lösningssområdenas fokusgrupper	<2ggr/år			1 Tillgängligheten på Helpdesk i %	79		85
	2	95	3,45	2 Produktförelse andel av samlade resurser för utveckling i %	44			2 Serviceavtal på KDM's it-lösningar i %			<8
	3		3,87					3 Inledda strategiska partnerskap			15
	4		<10								
	5		plac 21								
	6		plac 54								
	7		plac 13								
	8	3									
Teknologi	1	3,24	3,4	1 Kundhögskolepoäng med KDM's produkter							
	2	3,23		2 - " -produkterna flexibla och anpassningsbara till behoven							
	3		78	3 Användarna nöjda med systemen i %							
	4	3,01	3,36	4 Kundernas inställning till användbarheten i systemen							

Varierbar märkta med * är framtagna av författarna och finns inte med i KMDs redovisning.

KMD har mycket dålig konsekvens när det gäller mätning och presentation av indikatorer, få indikatorer presenteras tre år i rad. Inga indikatorer presenteras för teknologitaktiviteter och –resurser samt för kundresurser.

5 Analys

I kapitlet presenteras analysen av delproblemen samt huvudproblemet. I analysen av delproblemen görs indirekta kopplingar till teorin via de analysmetoder som använts. I analysen av huvudproblemet görs återkopplingar även till den teori som tagits upp i uppsatsen men som inte varit till grund för analysmetoderna.

5.1 Analys – Delproblem 1

- I kapitlet presenteras en sammanställd analys av företagens IK-rapporter som syftar till att beskriva hur verkligheten ser ut. Presentationen görs företagsvis, vilket skiljer sig från empiriskt presenterat material. Syftet är att få en helhetsbild av företagen och därigenom svara på delproblemet "Hur väl följer företagen Guidelinens uppställning för externrapportering?". Sammanställningen består av sex delar vilket är i enlighet med analysmetod 1.

5.1.1 Carl Bro

Företaget har inte producerat någon IK-rapport för senaste året med förklaringen att det skett så stora omorganisationer och att det därför krävs en genomgång kring presentation av intellektuellt kapital.

A) Årsredovisning	B) Företagsprofil	C) Kunskapsskildring	D) Modell	E) Utmaningar, initiativ och indikatorer	F) Principer / revision
NJA	NJA	NJA	NEJ	NEJ	NEJ
Förmedlar enbart sitt syfte	Utspridd information i publikationen	Bra skildring i text (belyser genom modeller genomförda projekt)	Modell på en sida. Endast indikatorer. Ej koppling till initiativ och utmaningar . Använder inte Guidelinebegreppen	Presenterar ledningsutmaningar men kopplar inte till initiativ och indikatorer. Måluppföljningar saknas	Presenterar inga principer och rapporten är ej reviderad. År 1999 reviderades IK-rapporten

Sammanställningen visar att Carl Bro inte följer Guidelinen tillfredställande. Företaget presenterar mycket information fast väldigt ostrukturerat. Den historiska återblicken visar att IK-rapporterna är förhållandevis lika och har utvecklats genom åren till att innehålla mer information.

5.1.2 Coloplast

IK-rapporter har givits ut sex gånger och håller ungefär samma omfattning under de undersökta åren.

A) Årsredovisning	B) Företagsprofil	C) Kunskapsskildring	D) Modell	E) Utmaningar, initiativ och indikatorer	F) Principer / revision
NEJ	NJA	NEJ	NEJ	NEJ	NEJ
Förmedlar enbart sitt syfte	Presenterar ingen företagsprofil. Rapport inkluderad i ÅR där informationen finns att hämta.	Ingen kunskapsskildring och dåligt kunskapsfokus i löpande text.	Modell på en sida. Endast indikatorer. 5 jämförelseår. hänvisning till initiativ och utmaningar. Använder inte Guidelinebegreppen. Blivit sämre jmf med 99/00	Koppling mellan initiativ och indikatorer men ej till ledningsutmaningar. Sämre än 00/01. Måluppföljning i modellen till indikatorer, ej till utmaningar.	Presenterar inga principer och rapporten är ej reviderad. 01/02 uppges att de förbereder rapporten för revision.

Coloplasts rapport innehåller mycket information om intellektuellt kapital men vid en jämförelse med analysmetoden visar det sig att den inte följer Guidelinen. Modellen som presenteras i rapporten från 99/00 är mer lik Guidelinen. Rapporteringen har alltså blivit sämre med åren i

förhållande till Guidelinen. Tanken att revidera rapporten nämndes i 01/02 men den syns inte i 02/03.

5.1.3 COWI

Det två rapporter som ingår i undersökningen är uppbyggda på samma sätt.

A) Årsredovisning	B) Företagsprofil	C) Kunskapsskildring	D) Modell	E) Utmaningar, initiativ och indikatorer	F) Principer / revision
NJA	NEJ	NJA	NEJ	NEJ	NEJ
Förmedlar sitt syfte och resultat, mer information i övriga ÅR	Presenterar ingen företagsprofil. Rapport inkluderad i ÅR där informationen finns att hämta.	Det går att tyda en kunskapsskildring om hela rapporten läses, men företaget gör ingen sammanställning.	Ej lik Guidelinens modell snarare analysmodellen. På en sida. Endast indikatorer. 2 jämförelseår. Ej koppling till initiativ och utmaningar. Använder inte begreppen.	Inga kopplingar utmaningar, initiativ, indikatorer. Ingen måluppföljning för indikatorer eller utmaningar	Presenterar inga principer och rapporterna är ej reviderade.

COWI redovisar en bra kunskapsskildring. Modellen är identisk med analysmodellen som finns som komplement till Guidelinen. DMVTU avser dock att denna ska fyllas i av utomstående användare för att möjliggöra en mer objektiv utvärdering⁷⁷. Övergripande har COWIs IK-redovisning inte följt Guidelinen i någon stor utsträckning och informationen i övrigt är begränsad.

5.1.4 DIEU

Företaget har givit ut IK-rapporter sedan 1998 och har sedan 2000 baserat rapporterna på Guidelinen. Från och med 2002 finns rapporterna endast tillgängliga på Internet.

A) Årsredovisning	B) Företagsprofil	C) Kunskapsskildring	D) Modell	E) Utmaningar, initiativ och indikatorer	F) Principer / revision
JA	JA	NJA	NEJ	NJA	NJA
Förmedlar sitt syfte, resultat, mål och ledningsutmaningar	En informativ och kort bild av företaget, helt enligt Guidelinen	Innehåller kunskapsresurser, användarvärde och utmaningar (inte utmaningar 02/03)	Ej lik Guidelinens modell. På en sida. Endast indikatorer. 2-5 jämförelseår. Ej koppling till initiativ och utmaningar. Använder begreppen. Modell 00/01 var exemplarisk	Ledningsutmaningar kopplade till en kombination av initiativ och indikatorer. Fokus på framtid men uppföljningar går att utläsa. 00/01 var exemplarisk	Presenterar principer utspritt 02/03. Tidigare år har principer presenterats på en sida. Rapporterna är ej reviderade.

DIEU följer Guidelinen bäst bland de undersökta företagen, dock får den enligt betygssystemet knappt godkänt. Om endast de tungt vägande punkterna (C, D & E) beaktas blir det underkänt. DIEUs IK-rapporter har haft en negativ utveckling. 00/01 presenterades en exemplarisk rapport men har de två senaste åren blivit sämre.

⁷⁷ DMVTU 2003b

5.1.5 KMD

KMDs IK-rapporter har givits ut sedan 1998. Rapportens omfattning har ökat kraftigt det senaste året.

A) Årsredovisning	B) Företagsprofil	C) Kunskapsskildring	D) Modell	E) Utmaningar, initiativ och indikatorer	F) Principer / revision
JA	NEJ	NEJ	NJA	NJA	JA
Förmedlar sitt syfte, resultat, mål och ledningsutmaningar	Presenterar ingen företagsprofil. Rapport inkluderad i ÅR där informationen finns att hämta.	Ingen kunskapsskildring 02. Inget fokus på kunskap, endast strategiska mål. 01 och 00 har kunskapsskildring dock otydlig och ofullständig.	Ej lik Guidelinens modell. Uppdelad på flera sidor. Innehåller utmaningar, initiativ, indikatorer och mål. Använder inte begreppen. Mer lik guidelinen 00 men mer informativ 02.	Koppling mellan ledningsutmaningar, initiativ och indikatorer kan tydas ur texten. Måluppföljning på indikatorer men inte på utmaningarna.	Följer guidelinen till fullo. Uppger att de följer grundläggande redovisningsprinciper. Externa revisorer har granskat rapporterna.

KMD följer Guidelinen i vissa delar men gör ett annorlunda upplägg. Framst för att det delar upp modellen i flera delar, vilket ger en dålig överblickbarhet. KMD presenterar en bättre modell 02 som trots viss olikhet med Guidelinen ger bra information.

5.1.6 Sammanfattning

Inget av företagen presenterar någon IK-rapport som kan anses godkänd mätt efter Guidelinens uppställning. Företagen är långt ifrån konsekventa och ändrar väldigt mycket i rapporternas uppställning över åren. Ett tydligt, och för DMVTU sorgligt, mönster är att företagen följer Guidelinen sämre och sämre för varje år som går. En annan klar trend är att företagen väljer att presentera en uppställning av indikatorer/nyckeltal istället för Guidelinens modell. Modellerna är hos några av företagen snarlika den modell som ska upprättas enligt DMVTUs analysmodell. Den övriga informationen som det är tänkt att Guidelinemodellen ska bidra med presenteras av företagen osammanhängande i rapporternas löpande text. I vissa rapporter fokuseras det mer på framtiden i stället för att visa vad som har hänt, i vissa delas framtid och historik upp i två delar och i vissa blandas allt i samma modell/text. Detta kan vara och är förmodligen ett resultat av att Guidelinen är otydlig med om det är framtid, historia eller en blandning som ska presenteras⁷⁸.

⁷⁸ DMVTU, 2003a

5.2 Analys – Delproblem 2

I detta kapitel analyseras empirin från kapitel 4.2. Syftet är att undersöka hur den av DMVTU framtagna analysmodellen fungerar som verktyg för analys av företagens IK-rapporter. Varje företag analyseras enligt analysmetod 2 och presenteras var för sig.

5.2.1 Carl Bro

Resurser	Aktiviteter	Effekter
√ Information om akademisk utbildning samt om internationell erfarenhet	√ Ledningens utvecklingsförmåga är tydlig	√ Kunskapsledningsaktiviteter kan utläsas, stabilitet kan utläsas med viss fantasi.
X Ingen information om framtida utbildningsmöjligheter	√ Anställdas vidareutvecklingsmöjligheter kan utläsas	√ Trivselfaktorn hos anställda mäts
√ Viss information om kundrelationer ges.	X Inga nyckeltal finns om kund- och användarrelationer	√ Kundtillfredsställelse och -lojalitet mäts, men försämras över åren.

Några få indikatorer är borttagna till exempel imageundersökningen samt idealföretagsmätningen. Andra indikatorer exempelvis personalomsättningen har tillkommit. Carl Bro redovisar få aktiviteter vilket kan ifrågasättas då resultaten borde vara en naturlig förlängning av aktiviteterna. Eftersom Carl Bro är under omorganisering och valt att inte presentera någon IK-rapport för 2002 finns inga möjligheter att jämföra med andra företag.

5.2.2 Coloplast

Resurser	Aktiviteter	Effekter
X Konkurrenskraften är inte tydlig	√ Ledningens förmåga att utveckla syns i flertalet indikatorer	√ Kunskapsledningsaktiviteter och-struktur kan utläsas. Stabiliteten går att utvärdera.
X Utbildningsmöjligheterna för anställda presenteras inte	√ De anställdas utvecklingsmöjligheter är tydliga	√ Trivselfaktorn hos anställda mäts
X Företaget nämner inte några kundresurser	√ Utvecklingen av kund- och användarrelationer syns i flera indikatorer	X Kundnöjdheten mäts i flera ej presenterade faktorer, men minskar under åren

Nyckeltalen byts inte ut mellan åren utan presenteras konsekvent under alla år. Varken effekter av teknologi eller kundresurser presenteras av företaget.

5.2.3 COWI

Resurser	Aktiviteter	Effekter
√ Mycket information om personal och processer	X Ingen specifik information om anställda eller kunder, dock bra information om processer	√ Information om verksamhet när det gäller processer men inte om kunder eller anställda
√ Företagets möjlighet till erfarenhet presenteras	√ Mycket begränsad information.	√ Personalnöjdheten mäts två av tre år
√ Utförlig information om kundbasen och dess utveckling	X Ingen information finns om kunder	X Kundernas belåtenhet mäts inte

Bortsett från mätningen av personalnöjdhet som uteblivit år 01/02, har COWI använt sig av samma nyckeltal alla år vilket främjar jämförelsen över tid. Ingen information ges överhuvudtaget om teknologi/produkter.

5.2.4 DIEU

Resurser	Aktiviteter	Effekter
√ Mycket information om anställdas utbildning, inget annat	√ Bra information om ledningens förmåga vad gäller anställda och process, ingen info om kunder	X Endast nöjdhetsindex, inget om ledningsaktiviteter. Stabilitet kan ej utläsas
X Ingen information om utbildningsmöjligheter	√ Bra information om anställdas kompetens och utvecklingsmöjligheter	√ Anställdas trivsel mäts med ett stort antal faktorer
X Ingen information om kunder	X Ingen information om kunder	√ Kundernas belåtenhet mäts med ett stort antal faktorer

DIEU har inte slutat använda några indikatorer, däremot har antalet ökat stort, främst inom personalområdet. Företaget nämner ingenting om teknologi /produkter, vilket är naturligt då det är ett rent kunskapsföretag utan någon teknologi.

5.2.5 KMD

Resurser	Aktiviteter	Effekter
X Konkurrenskraften går ej att utläsa	X Information om ledningens förmåga vissa år, andra ingen alls. Stabilitet kan ej utläsas	√ Aktiviteter kan utläsas, men med dålig uppföljning. Stabilitet för kunder kan utläsas, inte annan.
√ Mycket bristfällig information om utbildningsmöjligheter	X Information om utvecklingsmöjligheter vissa år, andra ingen alls	√ Bra information om personalnöjdhet de senaste två åren
X Ingen information om kundrelationer	X Ingen information om kundrelationer	√ Mycket information ges med många faktorer

KMD byter strategier och därmed även nyckeltal från år till år, vilket försvårar jämförelsen över tid. Ingen information ges om resurser för kunder eller teknologi, för teknologi presenteras inte heller några aktiviteter. Företaget verkar fokusera mycket på kundnöjdhet, men inga resurser visas.

5.2.6 Sammanfattning

Genom att applicera analysmodellen på företagens IK-rapporter går det att få information om deras intellektuella kapital. Det är dock inget av företagen vars IK-rapport innehåller nog med information för att få underlag till alla delar i analysmetoden (analysmetod 2). Det är också så att i många fall där information finns så är den väldigt begränsad, ibland till endast en indikator. Som följd av att företagen inte använder sig av samma indikatorer täcker de in olika delar av analysmodellen. De håller sig dock till samma indikatorer över tid, undantaget KMD.

5.3 Analys – Huvudproblem

Inledande vill uppsatsförfattarna upplysa om att DMVTU nämner att 100 företag, inklusive de 5 som utgör empirin, följer Guidelinen. Detta påstående har inte kunnat bekräftas då 2 av 5 företag inte nämner Guidelinen som mall för sina IK-rapporter.

Relevans

Ett av de tyngsta argumenten för IK-redovisning är att ge en bättre förklaring av skillnaden mellan bokfört värde och marknadsvärde och därigenom öka rapporternas relevans⁷⁹. De undersökta rapporterna förmedlar dock inte någon klar bild av den skillnaden. Trots att informationen i många fall är knapphändig motverkas till viss del problemet att företagsledningar endast bedöms efter den finansiella rapporteringen⁸⁰. Men som Sveiby uttrycker det är det vid all mätning av resultat nödvändigt med jämförelser för att kunna relatera⁸¹. För att IK-informationen ska göra skillnad vid en bedömning av ett företag/företagsledning krävs det att informationen går att jämföra. Därför är en diskussion kring jämförbarhet central.

Jämförbarhet över tid

Företagen har gjort stora förändringar i IK-rapporternas uppställning och utformning genom åren och följer Guidelinen sämre och sämre. Eftersom företagen ändrar så mycket från år till år så försämrar möjligheten till jämförelser kraftigt. Däremot presenterar de flesta företag jämförelsetal i form av tidigare värde på indikatorerna. De håller sig i stort sett också till samma indikatorer genom åren. Som användare kan man antingen genom att applicera analysmodellen, eller i vissa fall genom företagets egna uppställda grafiska modeller, följa upp och jämföra indikatorerna med tidigare år. Det ger en bra bild över utvecklingen av indikatorerna men inte över företagets strategiutveckling och värdeskapande, vilket är det huvudsakliga målet med Guidelinen⁸². Det är också den senare sortens utveckling som användare av den externa redovisningen är intresserade av enligt författaren Bukh⁸³ vilket i så fall innebär att de undersökta företagens IK-rapporter är irrelevanta och därför inte efterfrågas av användarna.

Det är också problematiskt att framtid och historik blandas vilket gör det svårt att utvärdera vad som har gjorts och vad som skall göras. Problemet skapas förmodligen på grund av Guidelinens⁸⁴ otydliga utformning. Oberoende av vad som är anledningen så ger det inte något bra underlag för jämförbarhet över tid.

Jämförbarhet mellan företag

I teorin förklaras det att jämförbarhet uppnås bäst genom en existerande standard eller i varje fall en generell modell⁸⁵. Guidelinen är en frivillig standard och därför finns det utrymme för företag att följa den som de vill. Det senare verkar företagen tagit fasta på och ingen av dem följer Guidelinen bra. Företagens IK-rapporter ser helt olika ut och Guidelinen kan därför inte anses ha lyckats med att införa en standard för IK-rapporter.

⁷⁹ Sveiby, 1995; Guthrie, artikel 2001

⁸⁰ Sveiby, 1995

⁸¹ ibid

⁸² DMVTU, 2003a

⁸³ Bukh, artikel 2003

⁸⁴ DMVTU, 2003a

⁸⁵ Sveiby, artikel 1996; van der Meer-Kooistra, Zijlstra, artikel 2001

Analysen av DMVTUs analysmodell visar på att företagen täcker in olika områden med sina indikatorer, vilket inte öppnar för någon möjlighet att jämföra företagen med varandra. Analysmodellen skall dock inte fungera självständigt för jämförelser mellan företag. Eftersom indikatorerna ska ligga till grund för utvärdering av initiativen och ledningsutmaningarna uppmanar DMVTU företagen att endast presentera de som är relevanta för just deras verksamhet och inte hålla sig till någon gemensam flora av indikatorer.⁸⁶

På grund av att företagen följer Guidelinen dåligt är det svårt att utvärdera informationen med hjälp av analysmodellen. Företagens modeller liknar i mångt och mycket analysmodellens uppställning och information om initiativ, ledningsutmaningar och användarvärde finns ofta endast att hämta i löpande text. Texten i IK-rapporterna och analysmodellen är svårsammankopplade varför de endast framstår som två lösryckta informationskällor. Resultatet av detta blir att IK-rapporterna och analysmodellen inte ger användarna någon möjlighet att bilda sig en tydlig bild av företagets strategiutveckling och värdeskapande beträffande intellektuellt kapital.

Förståelse

Inget av företagen förklarar i sin rapport vad IK-redovisning är, vilket inte underlättar för förståelsen. Sveiby förespråkar att rapporterna ska vara pedagogiskt utformade och ha förklarande text till presenterade bilder och modeller⁸⁷. Företagens rapporter är inte pedagogiskt utformade utan snarare tvärt om krångliga att läsa. Det finns mycket text i rapporterna men den förmedlar mestadels ytterligare information och är inte utformad för att förklara de modeller och bilder som finns. Självklart är förståelse något som måste vara uppfyllt för att jämförelser över huvudtaget ska kunna genomföras. Men av empirin att döma är rapporterna svåra att förstå vilket sätter käppar i hjulet för jämförelser.

⁸⁶ DMVTU, 2003a

⁸⁷ Sveiby, 1995

6 Slutdiskussion

I kapitlet besvaras först och främst uppsatsens problem utifrån de analyser som gjorts i föregående kapitel. Därigenom ska syftet med undersökningen uppfyllas. Därefter följer en diskussion där uppsatsförfattarna har vävt in sina egna tankar. Slutligen ges förslag till fortsatt forskning inom ämnet.

6.1 Slutsatser

- *Hur väl följer företagen Guidelinens uppställning för externrapportering?*

Inget företag är det andra likt i sin IK-redovisning och företagen följer Guidelinen mer eller mindre dåligt. Ingen redovisar det senaste året någon grafisk modell likt den i Guidelinen, istället kan ett mönster utläsas att företag går mot att redovisa rena nyckeltal i modellerna och förklara strategi och värdeskapande i löpande text. Företagen följer därmed inte uppställningen för externrapportering enligt Guidelinen på ett tillfredställande sätt.

- *Hur fungerar DMVTUs analysmodell som verktyg för analys av företagens IK-rapporter?*

Analysmodellen ger information om företagens utveckling i form av nyckeltal presenterade med några års historik. Denna information är dock, enligt teorin, inte efterfrågad av användarna som istället efterfrågar information om företagens strategi och värdeskapande. Analysmodellen är inte tänkt att fungera som en lösryckt informationskälla utan den ska vara ett verktyg för att analysera IK-rapporten. Eftersom IK-rapporterna följer Guidelinen så dåligt fungerar inte detta varför slutsatsen blir att analysmodellen är bra i sig men då IK-rapporterna är så dåliga fyller den idag ingen funktion.

- *Hur bra är möjligheterna för att göra jämförelser över tid och mellan danska företag som enligt DMVTU ger ut IK-rapporter enligt Guidelinen?*

Jämförelser över tid – De tydliga möjligheter som finns till jämförelser över tid är begränsade till rena nyckeltal, vilket inte ger information om företagens styrning och värdeskapande. Information om styrning och värdeskapande finns endast att tillgå i löpande text vilket är väldigt svårt att jämföra. Därför ger inte IK-rapporterna någon bättre möjlighet till jämförelser över tid än till exempel Arbetsgruppen Konrads nyckeltalsuppställning från 1989⁸⁸, varför det blir naturligt att ifrågasätta om Guidelinen inneburit något nytt för IK-redovisning.

Jämförelser mellan företag – Möjligheter till jämförelser mellan olika företags styrning och värdeskapande är närmast obefintlig då information om detta överlag framgår dåligt i IK-rapporterna. Dessutom har alla företag utformat sina rapporter olika och använder sig av helt skilda nyckeltal vilket även det omöjliggör jämförelser.

⁸⁸ Sveiby et al, 1989

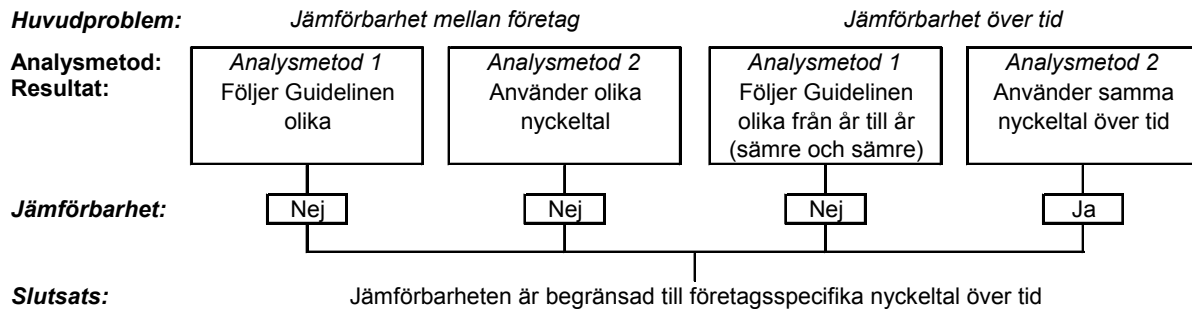

Bild 13 Sammanställning av slutsatserna

Slutsats – Guidelinen ser i de äldsta rapporterna ut att vara ett steg i rätt riktning. Företagen har dock blivit sämre på att följa Guidelinen vilket gett en mindre uniform redovisning. Detta har inneburit en negativ utveckling för möjligheter till jämförelser. Därför måste slutsatsen dras att möjligheterna är dåliga för att göra jämförelser över tid och mellan företag som enligt DMVTU ger ut IK-rapporter enligt Guidelinen. Även det faktum att en grundläggande egenskap som förståelse är dålig innebär svaga förutsättningar för jämförbarhet. Det som är jämförbart är nyckeltal över tid men denna möjlighet till jämförelser har funnits långt innan Guidelinen utvecklades.

6.2 Diskussion

Guidelinen hade haft förutsättningar att fungera som en standard för redovisning av intellektuellt kapital men som uppsatsförfattarna ser det är den idag till störst nytta för intern styrning. Den externa rapporteringen har inte blivit någon tydlig standard vilket förmodligen grundas i att den tillåter företag att göra lite som de vill samt att den är frivillig och inte reglerad.

För uppsatsförfattarna har det krävts flera veckor av analys för att verkligen få ett grepp om de olika företagens IK-rapporter. DMVTU försvarar sig dock i Guidelinen att det kan vara komplicerat men att den är under utveckling. Uppsatsförfattarna anser inte att detta är problemet då de finner att Guidelinen har en fungerande uppställning. För att Guidelinen skall få ett genombrott som standard för redovisning av intellektuellt kapital krävs istället att företagen följer den uppställning som rekommenderas. Användarna av IK-rapporterna måste på ett snabbt och enkelt sätt kunna tillskansa sig den intressanta informationen. Det finns få användare som har tid att ägna en vecka av analys för att få grepp om ett företags intellektuella kapital.

Behövs det då någon redovisning av det intellektuella kapitalet alls? Det finns kritiker som säger att modellen: *marknadsvärde – bokfört värde = intellektuellt kapital*, är felaktig och att mycket av skillnaden utgörs av andra faktorer än intellektuellt kapital, som spekulationer och glappet mellan tillgångarnas marknadsvärden och historiska anskaffningskostnader.

Det går också att ifrågasätta om marknaden verkligen saknar information om skillnaden mellan bokfört värde och marknadsvärde. Detta på grund av den enkla anledningen att skillnaden inte hade uppstått om inte marknaden redan haft tillgång till mer information än den reglerade externredovisningen. Skillnaden kan därför istället ses som ett bevis på att information om företags intellektuella kapital redan når ut till marknaden. Däremot kan man hävda att skillnaden är felaktig och att den borde vara större eller mindre vilket IK-redovisning i så fall skulle rätta till. Frågan är dock vilket företag som frivilligt skulle redovisa information som får effekten att

marknadsvärdet sjunker. Detta leder in på ett annat problem om frivillig eller reglerad redovisning. Att döma av den traditionella redovisningens utveckling de senaste åren krävs det mer och mer reglering. Det kan vara ett bevis på att redovisning av intellektuellt kapital också kräver reglering.

6.3 Fortsatt forskning

Det finns andra intressanta infallsvinklar att undersöka kring Guidelinen och DMVTUs publikationer. Intervjuer med representanter från företagen om deras syn på IK-rapporter och betydelsen av dessa kan ge en förklaring till varför företagen har redovisat som de gjort.

Annan intressant fortsatt forskning hade varit en undersökning av hur användarna, i form av analytiker med flera, ser på användbarheten i IK-rapporterna som ges ut av de danska företagen. Om användarna tar hänsyn till rapporterna hade det också varit intressant att ta del av hur de går till väga vid sina utvärderingar av informationen.

Den danska årsredovisningslagen kräver att företag av en viss storlek ska redovisa sina kunskapsresurser som är av stor betydelse för företagets framtida inkomster. Detta ämne har inte fallit innanför uppsatsens ramar men det skulle vara intressant se på jämförelsen mellan vad som krävs av årsredovisningslagen och vad Guidelinen rekommenderar.

Källförteckning

Litteratur

- Bell, J.; *Introduktion till forskningsmetodik*, Studentlitteratur, Lund, 1993
- Edvinsson, L., Malone, M.S.; *Intellectual capital: realizing your company's true value by finding its hidden brainpower*, HarperBusiness, NY, 1997a
- Edvinsson, L., Malone, M.S.; *Det intellektuella kapitalet*, Liber Ekonomi, Malmö 1997b
- Eriksson, L.T., Wiedersheim-Paul, F.; *Att utreda, forska och rapportera*, Liber, Malmö, 2001
- Falkman, P.; *Teori för redovisning*, Studentlitteratur, Lund, 2000
- Kam, V.; *Accounting Theory*, John Wiley & Sons, Canada, 1990
- Lundahl, U., Skärvad, P-H.; *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*, Studentlitteratur, Lund, 1999
- Merriam, S.; *Fallstudien som forskningsmetod*, Studentlitteratur, Lund, 1998
- Monti-Belkaoui, M., Riahi-Belkaoui, A.; *Human resource valuation, a guide to strategies and techniques*, Quorum books, Westport, CT, 1995
- Patel, R. et al; *Forskningsmetodikens grunder*, Studentlitteratur, Lund, 1994
- Riahi-Belkaoui, A.; *Accounting theory*, Business press, London 2000
- Roos J. et al; *Intellectual Capital*, MacMillan Press LTD, Houndmills, 1997
- Sveiby, K.E. et al; *Den osynliga balansräkningen, nyckeltal för redovisning, styrning och värdering av kunskapsföretag*, 1989,
tillgänglig på <http://www.sveiby.com/articles/IntangAss/denosynl.htm> 031128
- Sveiby, K.E.; *Kunskapsflödet; organisationens immateriella tillgångar*, Svenska dagbladet i samarbete med affärsvärlden, Stockholm, 1995
- Smith, D.; *Redovisningens språk*, Studentlitteratur, Lund, 2000
- Stewart, T.; *Intellektuellt kapital*, Nerenius & Santérus, Stockholm, 1999
- ### **Artiklar**
- Agneskog, C., Hallsenius, J.; *Nedskrivningar: mycket goodwill ger badwill*, Veckans affärer, 20021118

Bontis, N., Dragonetti, N., Jacobsen, K., Roos, G.; *The knowledge toolbox: A review of tools available to measure and manage intangibles resources*, European Management Journal, Vol. 17 Issue 4, p391, 1999

Bukh, P., et al; *Constructing Intellectual Capital Statements*, Scandinavian journal of management, Number 17, p. 87-108, 2001

Bukh, P.; *The relevance of intellectual capital disclosure: a paradox?*, Accounting, Auditing & Accountability Journal, Volume 16, No. 1, p. 49, 2003

Bukh, P., Johansson, U.; *Research and knowledge interaction: Guidelines for intellectual capital reporting*, Journal of Intellectual Capital, Volume 4, No. 4, 2003

Guthrie J.; *The management, measurement and the reporting of intellectual capital*, Journal of Intellectual Capital, Number 1, 2001

Koenig, M.; *The resurgence of intellectual capital*, Information Today, Vol. 17, 2000

Roslender, R., Fincham, R.; *Thinking critically about intellectual capital accounting*, Accounting, Auditing & Accountability Journal, Number 4, 2001

Sveiby, K. E; *Intellectual Capital and Knowledge Management*, 1998, uppdaterad 2001, Tillgänglig på <http://www.sveiby.com/articles/IntellectualCapital.html> 031222

Sveiby, K. E.; *The Swedish community of practice*, Paper for PEI Conference in Stockholm, 1996, uppdaterad 2001
Tillgänglig på <http://www.sveiby.com/articles/CompaniestoLearnFrom.html> 031126

Sveiby, K.E.; *Creating Value with The Intangible Assets Monitor*, 2003
Tillgänglig på <http://www.sveiby.com/articles/CompanyMonitor.html> 031127

van der Meer-Kooistra, J., Zijlstra, S.; *Reporting on intellectual capital*, Accounting, Auditing & Accountability Journal, number 4, 2001

Broschyr

Danish Ministry of Science, Technology and Innovation [DMVTU]; *Intellectual Capital Statements- The New Guideline*, 2003a

Danish Ministry of Science, Technology and Innovation [DMVTU]; *Analysing Intellectual Capital Statements*, 2003b

Uppsats

Amoroso, M., Lindgren, A.; *Valuing intellectual capital- the challenge of the 21st century*, Kandidatuppsats, Handelshögskolan, Göteborgs universitet, 1999

Nordström K., Zeilon, N.; *Redovisning av Humankapital – ett användarperspektiv*, Magisteruppsats Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet, 1999

Internet

Hemsida Carl Bro 031117 www.carlbro.dk

Hemsida Coloplast 031117 www.coloplast.dk

Hemsida COWI 031117 www.cowi.dk

Hemsida DIEU 031117 www.dieu.dk

Hemsida DMVTU 031205

http://www.videnskabsministeriet.dk/cgi-bin/theme-list.cgi?theme_id=100650&_lang=uk

Hemsida KMD 031117 www.kmd.dk

Bilagor

Bilaga 1, Företags motiv för att redovisa internt och externt

Andel företag med ovanstående interna motiv för att redovisa intellektuellt kapital.

Källa: Danish ministry of Science, Technology and Innovation, 2003a, s. 7

Andel företag med ovanstående motiv för att redovisa intellektuellt kapital.

Källa: Danish ministry of Science, Technology and Innovation, 2003a, s. 8

Bilaga 2, Arbetsgruppen Konrad

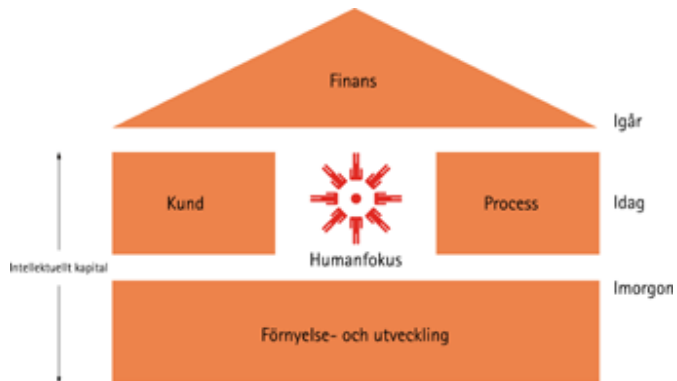
Nedan presenteras en sammanställning av några nyckeltal som presenteras i boken den osynliga balansräkningen av Arbetsgruppen Konrad.

<p>1. KUNSKAPSKAPITAL</p> <p>a) Verbal beskrivning av affärsidén</p> <p>b) Utbildningsnivån - alla anställda eller enbart IP</p> <p>c) Antal år i yrket - totalt, alla anställda</p> <p>d) Antal år i yrket - genomsnitt, alla anställda</p> <p>e) Andelen IP eller konsulter</p> <p>f) Rekryteringspotential genomsnittså i yrket hos IP relativt löneläge forskning och utveckling verbal beskrivning</p> <p>g) Forskning och utveckling</p> <p>h) Utbildning</p> <p>i) Specialavtal med nyckelpersoner</p> <p>j) Strukturkapital</p>	<p>2. KUNSKAPSKAPITALET AVKASTNING</p> <p>a) Förädlingsvärde per anställd</p> <p>b) Förädlingsvärde per IP</p> <p>c) Vinst per anställd</p> <p>d) Vinst per IP</p> <p>e) Vinstmarginal vinst / omsättning vinst / förädlingsvärde</p> <p>3. RÖRELSENS STABILITET</p> <p>a) Andelen stora kunder</p> <p>b) Andelen återköp</p> <p>c) Organisk tillväxt</p> <p>d) Genomsnittsålder - alla anställda</p> <p>e) Antalet anställningsår</p> <p>f) Andelen långvägare</p> <p>g) Andelen nyanställda</p> <p>h) Personalomsättning</p> <p>i) Åldersfördelning</p>
---	---

Nyckeltal från *Den Osynliga Balansräkningen*

Källa: Sveiby et al 1989

Bilaga 3, Skandianavigatorn

Källa: Hemsida, IC Community, 031117

Bilaga 4, The Intangible Assets Monitor

Intangible Assets Monitor

		Tangible Assets	Intangible Assets		
			External Structure	Internal Structure	Competence
Value Creation Modes	Grow volume				
	Innovate / Renew				
	Utilise efficiently				
	Minimise risk				

© Karl Erik Sveiby 1995 - 2003. All rights reserved

Bild C Intangible Assets Monitor

Källa: Sveibys Hemsida *Creating Value with The Intangible Assets*